

44. Torstaina 2 päivänä syyskuuta 1999

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi alkoholilain 85 §:n muuttamisesta 1270

Hallituksen esitys HE 16/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 1/1999 vp

2) Hallituksen esitys laiksi perusopetuslain 49 §:n ja eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä annetun lain 15 §:n muuttamisesta 1271

Hallituksen esitys HE 25/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 4/1999 vp

Lähetekeskustelu

3) Hallituksen esitys Meksikon kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja vastavaroista suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä „

Hallituksen esitys HE 31/1999 vp

4) Hallituksen esitys laiksi tuloverolain sekä varallisuusverolain 10 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys HE 32/1999 vp

5) Laki tuloverolain muuttamisesta 1280

Lakialoite LA 93/1999 vp (Maria-Kaisa Aula /kesk ym.)

6) Hallituksen esitys laiksi työturvallisuuslain ja työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta 1280

Hallituksen esitys HE 33/1999 vp

7) Hallituksen esitys laiksi nuorisorangaistuksen kokeilemisestä annetun lain 14 §:n muuttamisesta 1282

Hallituksen esitys HE 35/1999 vp

8) Hallituksen esitys laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Valtion painatuskeskuksen hallinnassa oleva omaisuus perustettavalle valtionyhtiölle sekä yhtiön eräistä tehtävistä annetun lain kumoamisesta 1285

Hallituksen esitys HE 36/1999 vp

9) Hallituksen esitys laiksi vakuutusyhtiölain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi „

Hallituksen esitys HE 37/1999 vp

10) Hallituksen kertomus valtiovarainhoidosta ja tilasta vuonna 1998 „

Kertomus K 8/1999 vp

11) Eduskunnan kirjaston kertomus vuodelta 1998 1288

Kertomus K 7/1999 vp

12) Laki perintö- ja lahjaverolain 55 §:n muuttamisesta 1289

Lakialoite LA 69/1999 vp (Jari Leppä /kesk ym.)

13) Laki työttömyysturvalain 18 §:n muuttamisesta 1292

Lakialoite LA 77/1999 vp (Esko-Juhani Tennilä /vas)

14) Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta 1294

Lakialoite LA 80/1999 vp (Tanja Karpela / kesk ym.)

15) Laki tieliikennelain 89 §:n muuttamisesta 1298

Lakialoite LA 87/1999 vp (Pekka Kuosmanen /kok)

16) Laki arvonlisäverolain muuttamisesta 1301

Lakialoite LA 88/1999 vp (Kari Kantalainen /kok)

17) Laki arvonlisäverolain muuttamisesta 1302

Lakialoite LA 90/1999 vp (Jaakko Laakso /vas)

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Anttila.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi edustajat Elo, Hassi, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jäätteenmäki, Kautto, Koskinen Johannes, Kummola, Laakso, Lax, Lindén, Markkula, Ojala, Piha, Ranta, Tahvanainen, Tiuri, Urpilainen ja Vanhanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu ed. Ojala.

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä ovat

2.9. edustajat Isohookana-Asunmaa, Johannes Koskinen ja Lindén sekä

2. ja 3.9. edustajat Elo, Hassi, Laakso ja Tahvanainen.

Merkitään.

Sairauspoissaolot

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että sairauden vuoksi eduskuntatyöstä ovat poissa

2. ja 3.9. edustajat Kummola ja Urpilainen.

Merkitään.

Poissaolopyynnöt

Ensimmäinen varapuhemies: Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta

2.9. edustajat Markkula, Tiuri ja Vanhanen sekä

2. ja 3.9. edustaja Lax.

Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöjä.

Hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi alkoholilain 85 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 16/1999 vp

Lakivaliokunnan mietintö LaVM 1/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 1. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohdaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 85 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laeiksi perusopetuslain 49 §:n ja eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 25/1999 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 4/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 4. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. M. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Haluan ihan lyhyesti kiittää valtiovarainministeriötä ja ministeri Siimestä, että asia on näin nopeasti kuitenkin edennyt.

Mutta pikkasen haluan historiiansausta tuoda esille. Asia on kaiken kaikkiaan meidän talossa ollut neljä vuotta esillä. Tässä on kyse siitä, että aikoinaan sairaalakoulun erityisopettajien kohdalla on jäänyt siirtymäsäännös tekemättä. Nyt asia on viety loppuun asti ja nämä opettajat pääsevät kohtuullisessa iässä eläkkeelle. Tämä koskee aika pientä joukkoa opettajia, noin kymmentä henkilöä kaiken kaikkiaan. Tämä lähti liikkeelle siitä, että Haukkalan koulun entiset opettajat olivat erittäin aktiivisia ja veivät asiaansa eteenpäin.

Minusta tämä on ollut vähän sen tyyppinen byrokratian kukkanen, mitä nykypäivänä ei enää saisi olla. Asia olisi pitänyt ehkä jo ministeriössä hoitaa ja saada nopeammin pois päiväjärjestyksestä.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Haluaisin todeta tähän, että varmasti joku sairaalakoulu on ollut aktiivinen, mutta tässä asiassa ovat olleet aktiivisia kaikki sairaalakoulut. Valitettavasti meillä lainsäädännössä tapahtuu niin, että jää väliin putoajia, ja nämä ovat juuri pieniä ryhmiä. Tässä tapauksessa on nyt voitu korjata tällaisen pienen opettajaryhmän eläkeasiat kuntoon. Näin tulisi tehdä myös niiden muiden kohdalla, jotka joutuvat tällaiseen loukkaukseen.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 49 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä toisen lakiehdotuksen 15 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys Meksikon kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja vastavuoroista suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys HE 31/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

4) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain sekä varallisuusverolain 10 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 32/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 5) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Aulasmaa: Arvoisa puhemies! On varmasti vähän nolo asia Lipposen hallituksen kannalta, että vuoden 2000 budjettiesityksen mukaan kokonaisveroaste ei alene, vaan taitaa edelleenkin hieman nousta. Nyt käsiteltävänä oleva lakiesitys on yksi osa näitä hallituksen veroja kiristäviä esityksiä, joita tähän asti on eduskuntaan tullut.

Tässä esityksessä hallitus esittää verolle pantavaksi kaikki pankkitalletusten eli niin sanottujen käyttelytilienkin korot. Lisäksi hallitus esittää vapaaehtoisten eläkkeiden verovapausoikeutta supistettavaksi. Muita veroja kiristäviä hankkeita ovat asunovelkojen ylimääräisen korkovähennyksen poistaminen ja pääomaverotuksen korottaminen 1 prosenttiyksiköllä.

Hallituksen esittämä käyttelytilien verovapauden poistaminen on sikäli huono asia enkä sitä kannata, koska siitä aiheutuisi saatavaan verotuottoon nähden kyllä kohtuuttomasti työtä ja kustannuksia. Verovapauden poistaminen kiristäisi erityisesti eläkeläisten ja palkansaajien verotusta. Tästä syystä keskustan eduskuntaryh-

mä on lakialoitteen muodossa esittänyt, että tätä kohtaa hallituksen käsiteltävänä olevasta esityksestä ei tulisi hyväksyä.

Lakialoitteeni perusteluissa pitäisi todeta, että verottomia tilejä on nyt 12 miljoonaa kappaletta. Aloitteen perusteluissa on tullut painotyön kiireellisyyden takia pieni virhe. Käyttelytilejä, joista suurimmalla osalla on talletuksia vain alle 5 000 markkaa, ei voi pitää minään sijoitusvaihtoehtoina eikä niiden veromuutoksia silloin pitäisi perustellakaan eri sijoitusvaihtoehtojen neutraalilla kohtelulla, kuten hallitus on tehnyt. Kysehän on ihmisten jokapäiväisten raha-asioiden ja maksuliikenteen hoitamisesta. Myöskään EU:n piiristä ei ole mitään harmonisointipaineita, mikä johtaisi tähän suuntaan, että myös käyttelytilejä pitäisi verottaa. Päinvastoin, jos otetaan esimerkiksi vaikka Saksa, siellä talletusten korot ovat verottomia 10 000—12 000 markkaan saakka.

Hallituksen esityksessä on toisena asiana vapaaehtoisten eläkkeiden verovähennysoikeuden supistaminen. Näiltä osin keskustan ryhmä osittain hyväksyy hallituksen esitykset. Hyväksymme sen, että täyden verovähennyksen edellytyksenä tulevaisuudessa on se, että eläkkeelle jäävän eläkeikä on vähintään 60 vuotta. Tämähän liittyy yleiseen pyrkimykseen eläkkeellejäämisiän myöhentämisestä. Toisaalta on todettava, että vapaaehtoisten eläkkeiden osalta tällä muutoksella on vain lähinnä symboliarvoa. Eläkeiän myöhentämisessä varsinaiset ongelmat ovat ihan toisaalla ja liittyvät kuuluisaan eläkeputkiongelmaan.

Keskustan ryhmä ei kuitenkaan hyväksy puolisojen eläkevakuutusmaksujen verovähennysoikeuden supistamista, kuten hallitus esityksessään esittää. Puolisojen eläkevakuutuksellahan ei ole mitään tekemistä eläkeiän myöhentämisen kanssa, josta esitys varsinaisesti on liikkeelle lähtenyt, vaan tällä puolisojen eläkevakuutusmaksujen verovähennysoikeudella on aikanaan haluttu paikata lakisääteisen järjestelmän puutteita, jotka johtuvat elämäntilanteesta, esimerkiksi lasten kotona hoitamisesta, opiskelusta tai yleensä työmarkkinoiden epävakauudesta.

Lisäksi täytyy myös mainita, että avioerotilanteissa esimerkiksi Suomessa puolison eläkeoikeuslajan ei jaeta puolisojen kesken, mikä voi johtaa kotona hoitotyötä tehneen puolison kohdalta aika hankaliin ja kohtuuttomiinkin tilanteisiin. Näillä vapaaehtoisilla, puolisoille otetuilla eläkkeillä on tavallaan myöskin voitu tämän tyyppisiä riskejä sitten ennalta ehkäistä. Vapaa-

ehtoosella, puolisolalle otetulla eläkevakuutuksella verovähennysoikeuksineen on voitu paikata lasten tai vanhusten kotona tapahtuvasta hoidosta, työttömyydestä, sairaudesta tai opiskelusta aiheutuvia menetyksiä eläketurvassa. Tämä on sikäli paikannut olennaista aukkoa lakisääteisessä eläkejärjestelmässä.

Otan tästä yhden käytännön esimerkin. Jos esimerkiksi kotiaidille halutaan 5 000 markan eläke hänen eläkkeelle jäädessään, siitä on maksettava 20 vuoden ajan 24 000 markkaa vuodessa eläkemaksuja. Jos maksut olisivat hallituksen esittämällä 15 000 markan tasolla, mitä hallitus esittää verovähennystasoksi, silloin tuo eläke 20 vuoden maksuajalla jäisi vain noin 3 000 markan tasolle, eli se ei kovin paljon kansaneläkkeestä poikkeaisi.

Käsittelyssä olevassa rinnakkaislakialoitteessa keskustan ryhmä myös esittää, että Suomen tulisi aloittaa uudistus työeläkejärjestelmän muuttamiseksi niin, että kotona tehtävä työ ja opiskelu kartuttaisivat myös lakisääteisellä puolella eläketurvaa Ruotsin mallin mukaisesti. Sen jälkeen meidän mielestämme voisi olla mahdollista harkita tällaisia esityksiä, mitä hallitus on eduskunnan käsiteltäväksi tuonut.

Lisäksihän täytyy muistuttaa, että näillä vapaaehtoisin eläkkeisiin kohdennetuilla verovähennysten leikkauksilla ei valtiontaloudellisesti ole kovinkaan suurta merkitystä. Kyse on vain muutamista kymmenistä miljoonista markoista. Sen takia pidänkin erityisesti puolison eläkkeeseen kohdentuvan verovähennysoikeuden supistamista myöskin tavallaan hallituksen ideologiasena, arvoperusteisena, ratkaisuna näissä kysymyksissä.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa rouva puhemies! On paikallaan yhtyä ed. Aulan esittämiin ajatuksiin ja aivan lyhyesti kommentoida hallituksen esitystä tuloverolaiksi ja keskustan siihen esittämää linjausta.

Todellakin eduskunnassa nyt budjetin yhteydessä on annettu kai kuusi verolakia. Niistä osa on niin sanottuja leikkiverolakeja. Esimerkiksi veroasteikkoesitys ei ole missään mielessä lopullinen, vaan hallitus ilmeisesti aikanaan esittää uuden esityksen veroasteikkolaiksi. Näin ollen voidaan todeta, että tuloveropolitiikka on varsin passiivista tällä hetkellä.

Tänään valtiovarainvaliokunnassa kuultiin Suomen Pankin, valtiovarainministeriön ja tutkimuslaitosten edustajia. Siellä viesti oli tuloverotukseen liittyen mielestäni hyvin selvä. Siellä

tuettiin sitä linjaa, jota keskusta on jo täällä viisi vuotta esittänyt. Verotuksen liikkumavara tulisi käyttää työllisyyden näkökulmasta verokiilan leikkaamiseen erityisesti pieni- ja keskituloisten osalta matalapalkka-aloilla. Tämä on perusteltua todella työllisyyden näkökulmasta, mutta tämä on tällä hetkellä perusteltua myöskin talouspoliittisesta näkökulmasta. Ei ole järkevää roiskia tasasuuruisia prosenttienvennyksiä läpi tuloverotaulukon veroratkaisuissa. Tämä on myöskin perusteltua tuloloukkujen, kannustinloukkujen, purkamiseksi. Nämä ongelmathan ovat pahimmat juuri pieni- ja keskituloisten osalta.

On valitettavaa, että hallituksen veropolitiikka on passiivista ja koko poliittinen tahto jää tulopoliittiseen pöytään. Mielestäni se on hyväksyttävää, että tuloveroratkaisua käytetään myös tupopöydässä, mutta tässä vaaditaan myös poliittista tahtoa. Tupopöydässä eivätkä ole edustettuina eläkeläiset, eivät yrittäjät, siellä eivät ole viljelijät, eivät ole opiskelijat, siellä eivät ole työttömät, eivät tulottomat. Poliittisen tahdon asia, eduskunnan ja hallituksen asia, on katsoa myös verotuksen oikeudenmukaisuus.

Keskusta ei hyväksy talletusten korkojen asettamista esitetyllä tavalla verotuksen piiriin. Tämä tuo byrokratiaa, mutta ei tuo oleellista hyötyä. Verorasitus kohdistuu ensisijaisesti eläkeläisiin ja pienituloisiin. Näin ollen tässä vaiheessa olisi paikallaan hylätä hallituksen esitys talletusten korkojen veromuutokseksi.

Myös vapaaehtoista eläkevakuutus toimintaa Suomessa pitää kannustaa. Perheiden tilannetta tässä suhteessa ei pidä heikentää, niin kuin hallitus on esittänyt. Tässä suhteessa keskusta tekee muutosesityksen, jota myös monet asiantuntijat ovat olleet tukemassa.

Arvoisa puhemies! Olisi hyvin tärkeää, eurooloissa kun eletään ja meillä on rakenteellinen työttömyys mitä on ja kun meillä on yhteiskunnalliset tuloerot kasvamassa ja on loukkuilmiötä, että veropolitiikassa oltaisiin aktiivisia. Hallituksen passiivinen veropolitiikka johtaa nyt epäoikeudenmukaiseen tulokseen. Se johtaa rakenteellisen työttömyyden jatkumiseen ja edelleen siihen, että perheiden ja palkansaajien tilanne on monta kertaa hyvin vaikea näitten loukkujen puristuksessa.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tämä verollepano on tietysti sellainen kysymys, jota voi katsoa kahdelta suunnalta.

Ensinnäkään siitä luotu kuva ei varmasti vastaa todellisuutta siltä osin kuin se koskee pieniä

säästöjä, siis ei ole kysymys mistään raskaasta taakasta mainituille piensäästäjille. Mutta aivan yhtä kaikki voisi kysyä, onko järkeä verottaa, niin kuin ed. Aula kysyi, pieniä tilejä, koska niiden verottamisellakaan ei ole valtiontaloudellisesti suurta merkitystä.

Toinen kysymys, arvoisa rouva puhemies, liittyy vapaaehtoiisiin eläkevakuutuksiin. Tässä olen kyllä sitä mieltä, että hallituksen esitys on kaikin puolin paikallaan. Tällä tavalla myös ikään kuin normalisoidaan eläkesäästäminen siihen tasoon, mitä säästäminen yleensäkin on.

Ed. O i n o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Käydyssä keskustelussa haluan yhtyä niihin ajatuksiin, joita edustajat Aula ja Ala-Nissilä ovat jo esille tuoneet. Toivoisin, että asian jatkokäsittelyssä päästäisiin siihen, että tavallisen kansan, työttömien, eläkeläisten, opiskelijoitten ja tavallisen palkansaajan ja yrittäjän tavalliset käyttötilit olisivat verovapaita. Näkisin tämän aivan luonnollisena asiana paitsi ihmisten kannalta myös sen takia, että tästä ei kovin paljon valtiolle ole tuloja. Mutta ennen kaikkea tämä aiheuttaa tarpeetonta byrokratiaa, tarpeettomia menoeria pankeille, on omiaan lisäämään lainakorkoihin nostamispainetta tai tuo vaikeuksia pankkitoiminnalle. Tilihän ovat yleensä paikallisissa pankeissa, ja on paikallisten pankkien kannattavuudesta pois, jos tulee ylimääräisiä rasituksia ja kuluja. Mutta näkisin oikeudenmukaiseksi, että tavallisten ihmisten tavalliset tilit ovat verovapaita. Toivon asiaan todella jatkokäsittelyssä hallituksen esitykseen nähden muutosta.

Ed. S. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Olemme nyt todellisen päivänpolitiikan keskellä ja yhteiskunnan heikompiensaisten asialla. Tuntee aivan erikoiselta ja ihmeelliseltä hallitusohjelmaan otettu kohta, missä käyttelytilien korkojen verottamisesta on ollut kysymys. Kun on nähty selvityksiä ja tietoja, mitä siitä valtiontalouteen kertyy rahaa ja tuloja, niin ei ole mitään tekemistä käytännön elämän kanssa sillä tulolla, mikä sieltä saadaan kokoon. Ihmettelen kauheasti sitä ohjelmaa, millä hallitus on tähän päätyntä ja tämän rakentanut.

Tiedän varsin hyvin, niin kuin jokainen edustaja, että hyväosaiset yhteiskunnasta ovat sijoittaneet jo rahansa sellaisille tileille, sellaisiin rahastoihin, sellaisiin osakkeisiin ja muihin sijoituskohteisiin, missä tulo on ollut alhaiselle verolle saatettu jo tätä ennen. Mutta todella ihmettelen niitä poliitikkoja, jotka ennen vaaleja puhui-

vat vähäosaisten, pienten kansalaisten ja syrjäytyneiden vanhojen ja nuorten tulevaisuudesta ja heidän tukemisestaan. Mihin heiltä on myötätunto hävinnyt, mihin se on joutunut?

Tätä aloitetta ja asiaa käsiteltäessä näkee varsin hyvin, että vasemmistorintamassa ei juuri monta ole salissa asian puolesta puhumassa. Ehkä tuntuu, näin ainakin arvelen, että ei kehtaa olla edes sellaisessa paikassa, missä tästä asiasta puhutaan. Nimenomaan tämä koskettaa sellaista kansanosaa, mikä kuuluu vähemmistökansaan, millä ei niin hyvin mene kuin menee tällä kertaa talouden ylikuumenemistilanteessa paremmalla kansanosalla, mihin onneksi Suomessa enemmistö kuuluu. Mutta tuntuu, että ainakin ennen vaaleja sen pienen, vähäosaisen kansan puolustajia olivat kaikki, jotka eduskuntaan olivat pyrkimässä ja tulemassa.

Sellaisenaan tuntuu aika erikoiselta ja oudolta, että näiden ihmisten osalta, jotka säästävät pahan päivän varalle eivätkä ole ensimmäisinä luukulle menemässä, kun heillä on muutama tuhat markkaa talletuksia pankissa, tämä pienikin tulo, mitä siitä korkojen muodossa on, viedään verolle ja muodollisesti ihmiset harhautetaan sellaiseen mielentilaan, että rahat otetaan pankista pois sekä pidetään kotona sukanvarressa ja tätä kautta myös luodaan turvattomuutta tähän yhteiskuntaan. Normaali suomalainen on valmis tekemään suurenkin uhrauksen, jos hän saa pienenkin säästön verotuksessa. Tämä johtaa siihen, että vanhempi väki, jota tämä perimmiltään koskettaa, ottaa pankista rahat kotiin ja pitää niitä piirongin laatikossa.

Kun eilen käytiin keskustelua siitä, kuinka turvattomaksi tämä yhteiskunta on mennyt ja kuinka vaikea tilanne on ja kun huumerahoituksesta ja siihen liittyvistä poliisivaltuuksista täällä keskusteltiin, niin tämä luo yhden maailmankuvan myös tälle järjestelmälle, että aletaan ihmisten kotona olevia säästöjä rosvota ja peli muuttuu entistä kovemmaksi. Tällä kertaa, kun käteinen raha on ollut pankissa, se on ollut siellä turvassa ja se ei ole koskaan näitten laitapuolen eläjien tavoitettavissa ja löydettävissä. Myös tämä johtaa siihen, että pankit, pystyäkseen tässä kisassa mukana, ryhtyvät maksamaan nollakorkoa, jolloin ihmiset voivat säilyttää rahansa pankissa.

Ilmestelen, ellei tälle asialle löydy laajemmin kannatusta ja puolustajia hallituksen riveissä. Siellä tästä asiasta on, niin kuin alkuun sanoin, oltu lausumassa ja tätä tekemässä. Ellei löydy, uskallan väittää myös, että silloin äänestäjät ovat

tulleet lopullisesti petetyiksi niitten osalta, jotka ovat luvanneet näitä asioita hoitaa ennen vaaleja. Tästä ei puutu enää mitään muuta kuin se, että kotona säästämisen lisäksi siirryttäisiin käyttämään kaikkia muita maksuvälineitä, vaikkapa oravannahkoja. Niillä ei olisi näillä pimeillä markkinoilla semmoista arvoa.

Toinen, mitä tässä aloitteessa selvästi vahvasti tuodaan esille, on eläkesäästäminen ja sen vaikutukset yhteiskuntaan ja tulevaisuuteen.

Kun koko ajan pelätään ja nähdään vaikeuksia siinä, että eläköitymisikä laskee liian alas, tämä esitys on oikean suuntainen molemmissa muodoissaan siinä, että tätä pyritään nostamaan riittävän korkealle ja niin, että se on kohtuullinen. Toisaalta näen äärettömän hyvänä sen, että valtiontalous on kiinnostunut niistäkin rahoista, mitä yritysmaailmassa on käytetty yrittäjän oman eläketurvan kasvattamiseksi. Mutta jos yrittäjän eläketurvaa ajatellaan sellaisena, miksi se yrittäjäeläkemaksujen kautta muodostuu, eläkkeet ovat kovin pieniä ja olemattomia. Sen takia näkisin tavattoman tärkeänä sellaisen asian, että tämmöisen omaehtoisen, vapaaehtoisen maksun kerryttämistä kaikin keinoin tuettaisiin ja oltaisiin kannustamassa tähän asiaan. Hallituksen esitys tällaisenaan romuttaa halun ja tahdon, että yrittäjä itse kustantaisi omaa eläketänsä nopeammin niin omalta kohdaltaan kuin työntekijöittensä kohdalta.

Toivon mukaan tässäkin asiassa järki parempiosaisen ihmisten keskuudessa, mitä edustajat oikealla edustavat, voittaisi ja tämän kautta oltaisiin tukemassa semmoista järjestelmää, millä eläkekertymää ja nimenomaan oman eläkkeen maksumahdollisuutta taattaisiin ja parannettaisiin.

Jos ajatellaan vielä ihmisten työllistymiskysymystä, kotimaista työmarkkinapolitiikkaa ja kotona tehtävää työtä ja sen työn arvostamista, niin suomalainen yhteiskunta on viimeisen päälle kilpailuhenkinen. Molempien aviopuolisoiden pitää olla töissä, että saadaan riittävä toimeentulo jne. Pitäisi enempi kannustaa ajattelua sellaiseen muotoon, että se puoliso, joka on töissä, joka on parempiosainen, joka hankkii palkan, maksaisi toivon mukaan kotona olevan puolison eläketurvaa. Tätä kautta löydettäisiin semmoinen yhteiskuntamalli, että molemmilla olisi vanhuusiällä turvattu eläke ja olisi myös sellaisessa tilanteessa turvattu eläke, jos tämä yhteistyö pidemmällä aikavälillä ei onnistuisi. Uskon, että sellaisella mallilla olisi myös sellaiset yhteiskunnalliset piirteet ja periaatteet, että hyväosainen perhe tulisi

entistä arvostetummaksi ja sitä kautta nämä vahvat perusteet ja periaatteet tässä nousisivat parempaan asemaan kuin mitä ne tällä kertaa ovat.

Rouva puhemies! Toivon, että tämä aloite saa sen mukaisen käsittelyn ja kohtelun kuin sen henki edellyttää.

Ed. Ojala merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Hallitus perustelee ehdotustaan käyttelytilien verovapauden poistamisesta sillä, että nykyinen käytäntö vääristäisi markkinoita ja että toisaalta se ohjaisi sijoittajien käyttäytymistä pankkitalletuksia suosivaan suuntaan. Mielestäni tämä perustelu on täysin kestävä, kuten lakialoitteessamme todetaan. Käyttelytilien keskikorko jää alhaiseksi. Se ei ole lisäämässä pankkitalletusten suosiota. Kuten täällä on todettu, ne tallettajat, joilla on todella sijoitettavaa, ovat jo nyt sijoittaneet varansa paljon tuottavampiin kohteisiin, joita yhteiskunnassa todella on. Käyttelytilit ovat tärkeitä juuri siinä käytännön työssä, johon nimikin viittaa. Tileillä on pieniä talletuksia. Niitä käytetään arkipäivän elämän menoihin, mutta toisaalta ne voivat olla tärkeitä monille pienen tulon piirissä oleville turvallisuustekijänä ja myös luomassa vakautta heidän elämäänsä. Tuntuu kohtuuttomalta, että hallitus on nyt puuttunut ja puuttumassa näiden ihmisten arkipäivän asioiden hoitoon.

Sama kysymys on tähän liittyvässä toisessa asiassa, oman eläkkeen säästämässä. Mielestäni silläkin luodaan yhteiskuntaan sellaista vakautta, jota perheiden kannalta, perheiden elämäntilanteen kannalta ja kotona työtä tekevien kannalta kuten myös maaseutuyrittäjien ja yrittäjien osalta ylipäättään tarvittaisiin ja jota pikemminkin pitäisi kannustaa eikä evätä.

Ed. E. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Muutama sana täältä edestä. Ennen kaikkea puutun tähän talletustilien korkojen verollisuuteen.

Edellä ed. Väistö kuvasi juuri sitä tilannetta, mistä aion lähteä liikkeelle. Täällähän hallitus perustelee tätä verotusta sillä, jotta tämä vääristää sijoituskäyttäytymistä, ja se omalta osaltaan kuvannee niitä intoja, minkä takia jotkut ministeriön virkamiehet lienevät olleet ajamassa läpi tätä hanketta. Kuitenkaan ne tilit, tavallisten kansalaisten tilit, eivät keskimäärin hyvin suuria

ole. Jossakin etukäteisselvityksessä, jonka luin, todettiin, että noin 10 000 markkaa ovat keskitalletukset. Sehän tarkoittaa, että on hyvin pieniä tilejä ja joillakin voi olla tietysti enemmänkin. Suuri osahan niistä talletuksista on sillä tavoin ajateltu, että niillä ostetaan jossakin vaiheessa jääkaappi tai auto tai omaa rahoitusosuutta hankitaan asuntoon tai tämän tyyppistä.

Tänä päivänä korkotas, joka minusta on oleellinen seikka tässä kysymyksessä, missä nämä käyttelytilit ja tavalliset talletustilit ovat, lienee alle prosentin, joissakin 0,25 tai 0,5 prosenttia, korkeimmillaan yhden prosentin luokkaa. Se ei vastaa edes inflaatiotasoa ja siinä mielessä minusta semmoinen raja näissä esityksissä olisi pitänyt tehdä kyllä, että siinä olisi otettu huomioon se, jotta siinä olisi jotain reaalista tuottoa sille ihmiselle. Nyt, jos lähdetään perimään veroja semmoisesta miinusmerkkisestä tuotosta, minusta se ei ole loogista. Se ei ole järkevää sillä tavalla, että ihminenhan tulee ostovoimassa häviämään.

Toinen seikka ja näkökanta siitä, kun jossain vaiheessa joku ministeriön virkamies oli tuolla selvittämässä jo viime keväänä tätä asiaa, mihin tämä kaikki perustuu. Yksi oli tietysti se, jotta tämä koetaan vääristävänä tekijänä, että ne rahat voisivat lähteä joihinkin muihin sijoituksiin, että ne makaavat näillä tileillä. Siihen liittyyne semmoinen näkökulma, että jotkut himoitsevat näiden pienien tilien rahoja saadakseen ne tuonne pörssiin sijoitettua. On kuitenkin todettu viimeaikaisessa uutisoinnissakin, että pörssikurssit ovat osin jo kuplaa eli sinne muodostuu semmoista odotusarvoa ja semmoista ajattelua, että siellä helposti saa rahaa lisää. Jossakin vaiheessa se kupla puhkeaa, ja sen jälkeen menevät nämä pienet sijoituksetkin, jotka hyvin äkkiäiset ihmiset joutuvat toisten neuvomana todennäköisesti tekemään. Se puhkeaa se kupla, ja ihmiset voisivat menettää ne viisitonnisensa ja kymppitonnisensa, mitä ovat sinne sijoittaneet.

Sen takia minusta kuitenkin tähän suomalaiseen yhteiskuntaan sopisi paremmin myös näiden tilien verollisuuden osalta se vanha ajattelu, mikä meillä on ollutkin, ja semmoinen säästäväisyyden edistäminen. Joskus siihen aikaan, kun tuon sivistymisen kansakoulussa aloitin, muistaakseni vielä siihen aikaan Säästöpankki-ryhmittymäkin oli hyvästi elossa ja siellä kerättiin ihmeellisiä merkkejä ja kymmenpennisiä ja viisipennisiä ja pennejä kerättiin tilille. Eli kouluaikana opetettiin säästäväisyyteen, että se on yksi perusta, että tässä yhteiskunnassa pitää ensin

kasata itselleen ja sitten vasta voidaan hankkia jotain. Ei ollut semmoista ajattelua, että saa helposti, kun ostaa osakkeita, että se on se lähtökohhta, että sillähän äkkiä rikastuu. Tämän päivän yhteiskuntahan lähtee opetuksessa ilmeisesti myös siitä, että otetaan paljon velkaa ja hankitaan semmoista kulutusasia, mihin eivät välttämättä varat edes pysty eivätkä tulot edellytä. Siinä mielessä suhtaudun hyvin kriittisesti ja nui-vasti tähän esitykseen tältä pohjalta, mitä tässä on esitetty.

Ed. Karjula: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys laiksi tuloverolain sekä varallisuusverolain 10 §:n muuttamisesta on aika merkittävä ideologinen ratkaisu. Mutta erityisesti tässä ihmetyttää se, että hallitusrintaman sisällä ei ole käyty enemmän periaatteellista keskustelua niistä verolakien uudistuksista, jotka tullaan nyt toteuttamaan ja ennen kaikkea esittelemään eduskunnalle. Nimittäin aikaisemmissa puheenvuoroissa on tartuttu jo näitten käyttelytilien verovapauden poistamiseen, joka tuntuu hyvin epätarkoituksenmukaiselta ratkaisulta senkin vuoksi, että eiväthän käyttelytilit missään nimes-sä ole sijoitusmuoto.

Ne liittyvät tavallisen ihmisen arkielämään, ja kun huomioidaan se, miten korkean verotuksen taso meillä on jo nyt sekä ansiotuloverotuksen että myös välillisen verotuksen osalta, tämä vaikuttaa tietyltä verotuksen kikkailulta ja näperte-lyltä. Aiheutamme paljon enemmän kansalaisten keskuudessa pahaa verta kuin tämä varsinaisena tulonmuodostuksena valtiolle tulee merkitse-mään.

Arvoisa rouva puhemies! Erityisesti haluan tässä kuitenkin kiinnittää huomiota tähän toiseen osaan, jossa lakiesityksessä tartutaan eläke-säästämiseen. Minusta koko ajan meiltä puuttuu keskustelu siitä, mitä todella silloin 80-luvun jäl-kipuoliskolla toteutettu suuri verouudistus mer-kitsi periaatteellisena asiana, kun me otimme käyttöön neutraliteettiperiaatteen, lähdimme karsimaan kaikkia verovähenteisiä ratkaisuja ja hakemaan yhdenmukaisuutta, kansalaisia passi-voivaa yhdenmukaisuutta. Minusta meidän olisi korkea aika saada enemmän keskustelua siitä, mitä merkitsevät kannustavan ja vastuullisen ve-rotuksen periaatteet.

Ennen kaikkea eläkesäästämiseen puuttuvasa esityksessä toki on osittain hyvääkin, mutta tähän sisältyy suuri periaatteellinen epäkohta koskettaen lähinnä niitä perheitä, joissa vain toi-nen aviopuolisoista osallistuu työelämään, toi-

nen tekee kotityötä ja on tällä hetkellä ilman minkäänlaista eläke-etuutta. Ainoastaan kan-saneläkkeen perusosa kohdistuu hänelle, mutta ei niin, että hänen työuransa kerryttäisi lisää elä-ketuloa.

Nyt eläkesäästäminen on tarjonnut mahdolli-suuden siihen, että näissäkin perheissä myös per-heen äidille voidaan taata jonkin asteinen eläke-turva. Rohkenen sanoa jopa näin, että tällaiset perheet ovat monessa tapauksessa olleet nykyi-sen yhteiskunnallisen järjestelmän vuoksi pako-tettuja turvautumaan eläkesäästämiseen. Nyt, kun hallitus ei ole aikaan saanut korjaavaa rat-kaisua tähän perustaan, oikaistaan ja viedään näiltä perheiltä lopullisesti mahdollisuus parem-man eläketurvan saamiseen.

Minusta tämä on periaatteellisesti erittäin suuri virhe ja on ennen kaikkea seurausta siitä, että me kansallisessa veropolitiikassamme emme ole pystyneet selkiyttämään sitä, mitä merkitsee vastuullisuus, perhekuntien, yksittäisten kansa-laisten vastuullisuutta tukevat verotuskäytän-nöt, ja toisaalta sitä, mitä merkitsee kansalaisia kannustava verotuskäytäntö. Sen vuoksi, arvoi-sa puhemies, meidän pitäisi saada aikaan enem-män keskustelua siitä, millä tavalla me kohdis-tamme verovähennysoikeutta tukemaan kansa-laisten ja perheiden omaehtoista toimintaa.

Ed. Saari: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelen lähinnä hallituksen esityksen sitä koh-taa, jossa perustellaan verovapaiden tilien veron-alaiseksi asettamista. Linaan lyhyesti hallituk-sen esityksen perusteluista lauseen, jossa tode-taan: "Verotuki vääristää sekä markkinoiden hinnoittelua että säästäjien sijoituskäyttäytymis-tä pankkitalletuksia tarpeettomasti suosivaan suuntaan ja on luonteeltaan siksi tietynlaista pankkitukea."

Mielestäni tämä perustelu on ontuva eikä se ole riittävä tälle hallituksen esitykselle, joten kun asia tulee valtiovarainvaliokunnan verojaoston käsittelyyn, niin olen varma, että haluamme kuulla asiantuntijoita, jotka yrittävät vakuuttaa tai antaa asialle lisäsisältöä, mitä se on. En jaksa uskoa siihen, että niillä talletusmäärillä ja sillä talletuskannalla olisi markkinoita heilutteleva vaikutus. Tavallisen ihmisen käyttelytileillä ei markkinoita ravistella. Ne, joilla on maallista mammonaa, osaavat ja ovat aina osanneet sijoit-taa mammonansa eivätkä makuuta rahojaan matalakorkoisilla käyttelytileillä. Tässä mielessä hallituksen esitys varmasti joutuu viittaamassani verojaostossa aika lailla lupiin alle.

Hyvät kollegat! Vuosituhannen vaihte antaa meille kuitenkin ikään kuin aikalisän, kun todetaan, että vuosituhannen vaihte muodostaa teknisen riskin. Tässä mielessä hallitus esittää, että veronalaisia olisivat korot, jotka kertyvät 1.6.2000 ja sen jälkeen. Tämä ei ole oleellinen asia, mutta eräänlainen mielenkiintoinen sivuvaihte, että vuosituhannen vaihteella on tällainenkin ulottuvuus verolainsäädäntöön.

Nyt asia on siis eduskunnan hanskassa. Eduskunta voi tietysti pelisäännöin eli sillä tavalla kuin tiedämme, että hallituspuolueiden kansanedustajat ovat mietintöä tehdessään yksimielisiä, tätä muuttaa. En ota tässä yhteydessä kantaa siihen, millä tavalla sitä pitäisi muuttaa, paitsi että minun mielestäni tulisi tallettajalla olla jokin mahdollisuus makuuttaa pennosiaan jossakin turvallisessa paikassa kuten pankissa siten, että siitä ei tule veroseuraamuksia. Ihmiset eivät erikoisemmin rakasta verojaan. Päinvastoin niitä vierastetaan ja vihataan. Meillä on muutenkin erittäin korkea veroaste. Saamme tosin paljon palveluja sitä vastaan, mutta veroaste on kokonaisuudessaan korkea. Sitä ei pitäisi tällä tavalla mielestäni mennä enää korottamaan.

Mielenkiintoista on myös se, että asian vireillä ollessa yksikään hallituspuolue ei ole ottanut asiaa omakseen, ei ole ilmoittautunut tämän idean isäksi. Olisi mielenkiintoista tietää, mitä reittejä pitkin ja kuinka väsyneenä hallitusneuvotteluissa tällainen on ohjelmaan päässyt pujahdamaan. Kun arvioi tämän fiskaalista tuottoa, luokkaa 400—500 miljoonaa markkaa, niin pidän sitä siinä mielessä epäviisaana, että jos toiseen vaakakuppiin laitetaan myös poliittiset arviot, niin mielestäni tämä rasittaa hallitusta ja hallituspuolueita, koska ihmiset vierastavat, suorastaan vihaavat tämän kaltaista verotusmuotoa.

Omalta osaltani koetan vaikuttaa siihen, kun saan olla verojaoston jäsenenä mukana, että voisimme löytää sellaisen yhteishengen, että tätä hallituksen esitystä voitaisiin muuttaa siten, että aina olisi mahdollisuus pitää rahaa pankissa vaila veroseuraamuksia, olkoon korkotaso kuinka matala tahansa. Katsotaan sitten. En nyt uhoa tämän asian ympärillä tippaakaan, vaan näillä ajatuksilla olen lähettämässä tätä valtiovarainvaliokuntaan ja katsotaan, miten tähän saadaan muita mukaan.

Ed. Huutola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Karjula kerkesi lähteä, mutta hän käsitteli ostoeläkkeen vähennys-oikeuden poistamista. Tässä nyt kuitenkin jon-

kin verran olisi ehkä syytä harkita ja miettiä sitä, keihin se kohdistuu. Hän piti esimerkkinä perheenäitiä, joka ei ole työelämässä, mutta valtaosassa näistä eläkkeistä on kai ihan tavoiteltu ennenaikaista eläköitymistä. On pohdittava, onko järkevää valtion tukea ennenaikaista eläköitymistä veromarkoilla.

Ed. Tiusanen: Rouva puhemies! Ed. Saarisen mainitsemalle pyrkimykselle verojaostossa on syytä toivoa onnea ja menestystä. Kuitenkin tämäkin keskustelu selvästi on osoittanut ja etenkin jotkin puheenvuorot, että tässä tehdään tästä asiasta nyt paljon suurempaa kuin tämä tosiasiasa on. Enemmänkin on kysymys todellakin periaatteellisesta kysymyksestä, siitä miltä se tuntuu, niin kuin ed. Saarinenkin sanoi, miltä se tuntuu ihmisistä, jotka pitävät pieniä sijoituksiin tai pieniä summia rahaa tileillä, kun niistä otetaan sitten 28 prosentin lähdevero. Toivon mukaan 29 prosenttia yleensä lähdevero tulee olemaan.

Kuitenkin se, minkä ed. Aulakin otti esiin, Saksan tilanne, että siellä on tietty taso, joka on käytössä ja jonka yli menevältä osalta säästöjä voidaan verottaa, on paljon parempi kuin se, että todella pieniä säästöjä mennään verottamaan.

Kun katsomme sivulla 4 hallituksen esityksen perusteluosassa olevaa taulukkoa, näemme, että lähdeverollisista tileistä tulee loppujen lopuksi hyvin helposti enemmän tuloa kuin tulee veropaista huolimatta siitä, että lähdeveroa siis sovelletaan. Näin ollen tietysti käytännössä neuvonta ja ohjaus näiden tilien käytössä olisi hyvin tärkeää.

Mutta lopuksi, rouva puhemies, tietysti tilanne on se, että ne usein vanhemmat ihmiset, jotka ovat tottuneet tietyn tilin käyttöön, onko se sitten käyttelytili, eivät hevin siitä luovu ja tällöin tämä 28 prosentin miinustus kohdistuu heihin.

Ed. E. Lahtela: Arvoisa puhemies! Ed. Saarinen totesi minusta hyvin sen, jotta siinä vaiheessa, kun esitys on tänne luiskahtanut, on todennäköistä, että hallituksessa on ollut hyvin väsyneitä valtioneuvoston jäseniä. Yhä enemmän, kun syvemmin lukee perusteluosia, ei muuhun johtopäätökseen voi tulla, tai sitten siinä on sillä tavalla, jotta tämä on jäänyt lukematta ja on uskottu hyvin orjallisesti, tutkimatta enempää sitä virkamiestä, kuka mahtaa tämän esityksen olla tehnytkin, koska sekin ajatus, että tässä on piilopankkitukea, on hyvin harhaanjohtava, koska mielestäni ei sillä korjata yhtään tilannet-

ta. Pankki joka tapauksessa tulee oman siivunsa vetämään välistä. Kun ihmiset tallettavat sinne ja sitten pankki lainaa eteenpäin, se tulee ottamaan henkilökulut siinä ja kiinteistö- ym. kuluja ja vähän jopa jättävät voittoa itselleen. Se on turha harhaluulo, että jollakin talletustilin verollisuudella voidaan tämä poistaa.

Mutta sen sijaan ed. Karjulan ajatteluun, kun hän käytti puheenvuoron, voisi todeta vapaaehtoisista eläkevakuutuksista. Minä olen sitä mieltä, että yhteiskunnan pitää turvata ilman erillisiä vakuutuksia peruseläketurva, ja olen samaa mieltä kuin ed. Huutola totesi, jotta pitääkö sitten ennen aikaista eläköitymistä tukea joillakin veroeduilla. Siinä mielessä minun pohjimmainen ajatukseni on, että kun on semmoinen normaali eläköityminen, joka tulee työkyvyttömyyden tai iän kautta, silloin yhteiskunnan pitää turvata määrätty eläketaso ja sillä sipuli.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on tarpeen selkiyttää vähän edustajien Huutola ja Esa Lahtela käsityksiä hallituksen esityksestä. Tässä on kaksi eri asiaa koskien vapaaehtoisten eläkkeitten verotusta. Ensinnäkin on tämä, että täysi verovähennys tulisi vain niistä eläkkeistä, joissa eläkeikä on vähintään 60 vuotta. Tämä on aivan oikein, ja tätä myöskin keskustan ryhmä on kannattanut, että tehdään näin, vaikka sillä onkin käytännössä enempi symboliarvoa tämän suuren kokonaisuuden kannalta.

Sitten on aivan toinen asia oikeus vähentää puolison eläkevakuutuksesta maksettua maksuja. Tällä puolison eläkkeitten verovähennysoikeudella on paikattu ja paikataan lakisääteisen järjestelmän aukkoa. Jos meillä olisikin niin kuin Ruotsissa sellainen TEL-järjestelmä, jossa kotona tehtävä lastenhoitotyö ja opiskelu kartuttavat pieneltä osaltaan lakisääteistä eläkettä, silloin tämä esitys voisi olla aivan paikallaan. Mutta kun meillä ei kerran tämmöistä ole, silloin on paikallaan mahdollistaa myös tällaiset lakisääteistä eläketurvaa paikkaavat järjestelmät.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Ed. Saarinen minusta aivan oikein arvioi hallituksen esityksen perusteluja ja ennen kaikkea niiden kepeyttä. Jos tätä esitystä olisi perusteltu valtiontalouden tasapainottamisella, niin kuin muita leikkauksia, esimerkiksi kansaneläkkeen tai lapsilisien leikkauksia aikanaan on perusteltu, silloin se olisi jollakin tavalla ymmärrettävää, mutta mielestäni tässä suurin ongelma tulee olemaan ni-

menomaan vanhusten ja ikääntyneiden ihmisten tileissä.

Kovinkaan suuri ei olisi taloudellinen vaikutus; enemmän on mielikuvavaikutus siten, että sen vuoksi otetaan esimerkiksi rahoja kotiin sukanvarteen ja se lisää vanhusten turvattomuutta. Minusta tämä on sellainen iso asia, mitä tässä pitäisi miettiä. Kun varkaat ovat tänä päivänä tulleet itsekkäiksi niin kuin kaikki muutkin ihmiset näyttävät yhteiskunnassa tulevan, he eivät enää välitä siitä, onko henkilö, jolta varastetaan, puolustuskykyinen vai ei. Yhä enemmän on viime aikoina tullut esiin jopa vanhusten kodeissa tapahtuvia rahavarkauksia. Sen vuoksi minusta asiaa pitäisi tässäkin mielessä arvioida, sitä, onko kohan tämä nyt ihan oikean suuntainen ratkaisu.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä pohti keväällä tätä asiaa ja tuli siihen tulokseen, että pankkitalletusten verokohtelun muuttamisesta on varsin pieni hyöty veron saajalle, valtiolle, mutta vastaavasti byrokratian lisääntymisen ja pankkien kannalta tämä on vääriin suuntaan menevä esitys ja muutos. Lisäksi pieniä talletuksia omaavat henkilöt joutuvat tässä verotuksen kohteeksi ja näin kiristetään itse asiassa verotusta juuri sieltä, mistä sitä ei ole viisasta tehdä. Suuria varoja näillä tileillä ei varmaan pidetä, koska ne hakevat jo tässä markkinatalousjärjestelmässä paremmat tuottokohteet.

Käsittämätöntä onkin, että hallitus yksimielisesti, vasemmistokin, on antanut tällaisen esityksen tulla niin hallitusohjelmaan kuin nyt tänne asti. Kritiikki, mitä on kuultu vasemmalta, on varteenotettavaa, ja sen pitäisi näkyä niin, että esitys tältä osin hylättäisiin. Näin pitkälle menevää markkinataloutta me emme tarvitse emmekä näin kritiikitöntä suhtautumista siihen, että pyritään vain pörssiä lihottamaan näillä pienillä talletuksilla yrittämällä siirtää niitä sinne.

Mitä sitten tulee eläkekysymykseen, niin mielestäni koko eläkepolitiikka pitäisi tässä maassa ottaa tarkasteltavaksi ja tämäkin osa, mikä tässä on esillä, tutkia siinä samalla. Jos nyt tehdään tällainen muutos, niin se on taas yksi heilaus toiseen suuntaan kuin mihin on jokin vuosi sitten menty. Tämä ei osoita järkevää ja johdonmukaista menettelyä. Ehkä olisi syytä jatkaa nyky-muodolla tai jonkin verran korjatulla muodolla, esimerkiksi ed. Aulan esittämällä tavalla, tässä tilanteessa ja sitten palata kokonaisuudistukseen eläkepolitiikan osalta.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Hallituksella on ollut kaksi varsin merkittävää suunnitelmaa. Toinen niistä on asuntolainojen verovähennysoikeuden leikkaaminen ja toinen talletuskorkojen asettaminen verolle. Poliittiset ryhmittymät saivat näistä toisen kaadettua eli verovähennysoikeuksien leikkaamisen. Sen sijaan ne ovat laskeneet kyllä tänne ihan budjettilakina käsiteltäväksi talletuskorkojen asettamisen verolle.

Minun mielestäni asuntolainojen verovähennysten leikkaamisessa olisi ollut jotakin pientä järkeä. En tarkoita, että sillä olisi ollut merkitystä ja että se olisi kannatettava, mutta sille olisi ollut haettavissa jotakin järkeväkin perustetta, mutta talletuskorkojen verotuksessa ei ole mitään järkeä, vaikka kuinka yrittäisi sitä etsiä. Näin ollen, kun nämä hallitusryhmät ovat täällä hallitusta jossain määrin saaneet tässä toisessa asiassa kuriin, olisi pitänyt ainakin tämä toinen nyt sitten saada vielä talletuskorkojen osalta. Tästä nyt vähän uhotaan valiokunnassa, mutta ei siinä mitään valiokunnassa tapahdu, sehän tiedetään. Tässä on tapahtunut poliittiselle piirille paha hassi eli se on laskettu tänne läpi, joka on vielä hullumpi kuin se toinen, joka on kaadettu.

Kun joku selittäisi minulle, mikä tarkoitus tässä on. Ajattelin jossain vaiheessa, että halutaan-ko ajaa rahoja pankeista kulutukseen, mutta siihenkään tällaisella asialla ei ole merkittävää vaikutusta. Jos rahat otetaan pankista pois, niin kyllä kai ne otetaan lähinnä sinne sukanvarteen, niin kuin täällä on vilauteltu. Eikä köyhällä ja vanhalla ihmisellä, joka on säästännyt vanhuuden päivien varalle jotakin pieniä säästöjä, ole tietysti mahdollisuutta mitään kulutukseen sen enempää ryhtyä laittamaan.

Minä en yksinkertaisesti ymmärrä. Olen yrittänyt lukea tätä ja katsella. Ikäkin tietysti tulee, minä ymmärrän sen, meikäläisellekin ja dementoitumista ja muuta, mutta täytyy sanoa, että ei mitään järkeä koko talletuskorkoasiassa.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Ed. Aulalle vastaisin, että sivulla 3 hallituksen esityksen perusteluissa on mainittu summat, joita edelleen olisi puolisolilla mahdollisuus vähentää. Jos katsomme näitä summia, niin jos mietitään sitä, että on kyse esimerkiksi kotiaideista, ei heidän palkan- sa varmastikaan kovin paljon tämän suurempi olisi kuin tämä vähennettävä oikeus olisi, jos se olisi eläkkeeseen oikeuttavaa tuloa. Tällä hetkellä hyvätuloinen puoliso pystyy maksamaan sekä omaa että puolison eläketurvaa, ja sitä tässä on

todennäköisesti haluttu vähän rajoittaa. Tämä oikeus varmasti pienituloiselle puolisolille riittää, jos henkilö ei maksa omaa lisäeläkettään.

Ed. S e i v ä s t ö : Arvoisa puhemies! Esitys on saanut ihan aiheellista kritiikkiä osakseen myös hallituspuolueitten edustajien taholta. Ihmettelen sitä, miksi hallitus iskee sinne, missä taas kerran ovat ne kaikkein pienituloisimmat ihmiset, joiden rahoja näillä tileillä on. Miksi tämä ihmisryhmä pääsääntöisesti pitää aina ottaa maksujen maksajaksi yhteiskunnassa tänä aikana?

Miksei hallitus suuntaa esimerkiksi pörssive-roa 0,1—0,5 prosentin välillä sinne, missä todellakin suuri raha liikkuu, ja sitä kautta vedä yhteiseen kassaan rahaa, jotta sosiaalista oikeudenmukaisuutta voitaisiin paremmin yhteiskunnassa toteuttaa? Tämä on outoa politiikkaa. Mutta on tässä toivon merkkejä, kun hallituspuolueitten ja erityisesti vasemmistopuolueitten kansanedustajat kritisoivat tätä ehdotusta.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä lopuksi vastata ed. Huotarin arvioon siitä, että vähennysoikeus puolison vapaaehtoisen eläkevaakuutuksen osalta olisi riittävä. Nimittäin tällä 15 000 markalla, jos sitä maksaa 20 vuotta, päästään vähän reiluun 2 000 markan eläkkeeseen; jos sitä maksaa vaikka kymmenen vuotta, 1 000 markan eläkkeeseen jnp. Ei se minusta vielä kovin päätä huimaavaa ole. Arvostaisin kotiaidin työtä jonkin verran enemmän. Esimerkiksi jos haluttaisiin 5 000 markan eläke 20 vuoden säästöajalla, silloin tulisi maksaa 24 000 markkaa vuodessa.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Tänä päivänä meidän perusturvajärjestelmämme on sen tyyppinen, että hyvin harva kotiaiti on esimerkiksi enempää kuin 20 vuotta kotona tai jos hän on enemmän kuin sen, sittenhän sitä eläkettä kertyy enemmän. Yleensä sitten sen jälkeen mennään töihin ja kartutetaan lakisääteistä eläkettä sen lisäksi. Tämä tulisi sitten olemaan ikään kuin lisäeläkkeenä. Minä kyllä olen ja uskon, että vasemmistoliitto kokonaisuudessaan on mieluummin lakisääteisen järjestelmän kannalla ja sen puutteita korjaamassa kuin lisäämässä tällaista lisäeläkejärjestelmäsuuntaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

5) Laki tuloverolain muuttamisesta

Lakialoite LA 93/1999 vp (Maria-Kaisa Aula / kesk ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys laeiksi työturvallisuuslain ja työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 33/1999 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työsuojeluvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. E. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Tässä on kysymys työturvallisuuslain muuttamisesta. Muutos kuvastaa sitä, että joitakin asioita tuolla Euroopan unionissa on huomattavasti paremmin tai sanotaanko vähän paremmin. Tässä on niin pikkunippeliäsiasta kysymys kuin työsuojeluvaltuutetun oikeudesta saada koulutusta. Itse en tätä aikaisemmin tiennyt, että tällainen jopa unionissa on paremmin oleva asia. Tämän lakiesityksen myötä — todennäköisesti tämä vielä menee eduskunnassa läpikin — asia parantuu ja valtuutettu ja varavaltuutettu tulevat tästä lähtien saamaan niin halutessaan mahdollisuuden sellaiseen koulutukseen, että siltä ajalta ei tule hänelle ansionmenetystä.

Sen sijaan tämä herättää sen kysymyksen lisäksi vielä, millä tavalla pienet työpaikat mahtavat tämän järjestää. Kuitenkin tässä tulisi sellainen subjektiivinen oikeus valtuutetulle. Tuossa kun joitakin pikkuyrittäjiä on kuunnellut jo, kun lakiesitys tuli, he kokivat sillä tavalla, että tästä tulee heille lisää kustannuksia, mutta näkivät kuitenkin itse sillä tavalla, jotta on heille hyötyäkin siitä, koska se tietämys kasvaa ja mahdollisesti sieltä kautta tulee myös säästöjä siinä vaiheessa, kun mahdollisesti työtapaturmat ja sairauspoissaolot vähenevät. Siinä mielessä toivon, että tämä tällä tavalla menee läpi.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Työturvallisuudessa on ollut kaiken aikaa ongelmia, ehkä lisääntyviäkin ongelmia nykyaikoina, vaikka on ihan hyviä lakeja ja säädöksiä voimassa. Siinä

mielessä hallituksen esitys työturvallisuuslain ja työsuojeluvalvontalain muutoksesta on hyvä ja toivon mukaan tuo käytännössä sitten tilanteeseen parannusta. Käytännössäkin lain teho sitten mitataan. Esityksellä tähdätään työpaikan vaarojen ennalta ehkäisemiseen ja — mikä hyvä — kaikille työsuojeluvaltuutetuille annetaan koulutusta. Tähän mennessähän eivät kaikki työsuojeluvaltuutetut ole kuuluneet niiden sopimusten piiriin, joiden mukaan koulutusta annetaan, ja nyt he saavat sen.

Yksi hyvä lisä on tässä vielä se, että työpaikoilla määrätään erikseen vastuullinen henkilö paloturvallisuuteen ja pelastautumiseen, mikä sekin, toivon mukaan, parantane suhtautumista työsuojeluun.

Mitä pidän tärkeimpänä, on se, että ainakin tämän lain mukaan sitten työnantaja velvoitetaan selittämään ja antamaan tiedot myöskin ulkopuoliselle työnantajalle ja heidän työntekijöilleen oman työpaikkansa vaaroista. Toivon mukaan juuri ulkopuolisten työssäolon ongelmat työsuojelun suhteen tässä paranevat.

Ed. K a n g a s : Arvoisa puhemies! Toteaisin myös, että on hyvä asia, että EU:sta tulee suomalaisen työelämään säädöksiä, jotka suojelevat työntekijöitä työssä olevilta haitoilta. Suomalaisessa työelämässä on ollut kiivas tahti. Muun muassa siitä seurauksena ovat työuupumus ja kolmivuorotyöhaitat. On aivan oikein, että lakimuutoksessa korostetaan ennakolta ehkäisevää työsuojelutyötä työpaikoilla ja niiden ongelmien ratkaisuja ennakolta. Se on hyvä asia. On hyvä, että työsuojeluvaltuutettujen kouluttautuminen varmistetaan lakimuutoksella. Työsuojeluvaltuutetulla on ollut vaikeuksia päästä koulutukseen monelta työpaikalta silloin, kun tämä on perustunut sopimusperusteisuuteen. Näin varmistetaan lakimuutoksella, että koulutukseen pääsee. Uskoisin niin, että se on isoille ja pienille työpaikoille se halvin tapa hoitaa työsuojeluongelmia.

Sanoisin vain, että silloin kun eläkepäätöksiä ruvetaan maksamaan, jos ennen aikaisesti eläköityy, siinä puhutaan usein sadoistatuhansista markoista, jopa miljoonista markoista. Sieltä ne viimeisen viivan markat valuvat pois, jos työsuojeluasiat eivät ole työpaikoilla kunnossa.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! On ollut mielenkiintoista nähdä lakiesityksen kautta se, miten tarkkaan EU seuraa sitä, miten direktiivejä noudatetaan. Siitä syystä Suomi on nyt joutunut

parantamaan omaa lainsäädäntöään. Meillähän on ilmeisesti ollut sellainen käsitys, että olemme työsuojelun mallimaa ja asiat on hoidettu, mutta tämän lain yhteydessä huomaamme, että näin ei ole aina ollutkaan.

Jotkut työsuojeluihmiset ovat kyllä sitä mieltä, että on menty siitä kohdasta, missä aita on matalin, eli parempikin tämä olisi voinut olla, mutta kuitenkin minäkin olen tyytyväinen siihen, että koulutusmahdollisuus on ja ehkä sitä kautta työsuojeluasiat tulevat enemmän keskusteluun myös sellaisissa yrityksissä, joissa tähän asti niistä ei ole lakisääteisesti tarvinnut paljon huolehtia.

Sen lisäksi tämä tukee kansallisen ikäohjelman teemoja, joissa työsuojelu nimenomaan ennaltaehkäisyn näkökulmasta on erittäin voimakkaasti tuotu esille. Ajatus on, mitä hallituskin on monta kertaa korostanut, että ihmiset voisivat olla työssä mahdollisimman pitkään, jopa eläkeikään asti. Tässä työsuojelulla on erittäin tärkeä merkitys, niin kuin myös työterveyshuollolla.

Ed. K a n t a l a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! On totta, että tämä puitedirektiivin mukainen asia on nostettu esiin ja valmisteltu sillä tavalla, että valtaosaa niin työntekijä- kuin työnantajapuolestakin se tyydyttää. Siinä mielessä on hyvä, että sitä viedään eteenpäin.

Ed. Lahtelan näkemykseen siitä, kun hän totesi EU:n roolista, jossa tuodaan meille kysymyksiä, voisi todeta, että näin on. Se tietysti perustuu hyvin paljolti siihen, että Suomi on yleensä aina toteuttanut asioita hyvin kirjaimellisesti ja tarkasti ja vienyt lainsäädäntöhankkeita eteenpäin, mikä tietysti on aivan hyvä. Mutta samassa yhteydessä, kun asioita käsitellään, tulisi aina voida kontrolloida, millä tavalla asiat on käytännössä hoidettu EU-tasolla lainsäädännön puitteissa, miten toteutukset siellä menevät. Tästäkään asiasta ei valitettavasti ole kovin paljoa EU:n osalta tietoa, minkälaisia sanktioita on mahdollisesti otettu muualla tai ei ole otettu. Tässä mielessä tämä toteuttaa suomalaiskansallista periaatetta, että totta kai me toteutamme sellaisia asioita, joita meille eteen laitetaan. Tämä vaikuttavuusarvio tässäkin mielessä olisi ihan hyvä, jotta toisaalta meitä voitaisiin eurooppalaisittain seurata samassa mittakaavassa ja samalla tavalla.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Työsuojelu ei todella viime aikoina ole ollut kovin pop eikä muotiasia. Suomessa työsuojelun

tason voidaan katsoa monilla aloilla ja alueilla kyllä heikentyneen. Ed. Kangas mainitsi työn voimaperäisyyden lisääntymisen. Näin on, ja henkinen työsuojelu on ollut tarkastelussa, mutta siinäkään ei ole juuri ainakaan lainsäädännön eikä sen kautta käytännön asioissa menty eteenpäin.

Heikentyneestä tai yleensä heikosta tilasta haluaisin mainita vuosi sitten tehdyn korkeimman oikeuden asbestoosipäätöksen, siis asbestin vaikutuksesta ihmisen terveyteen, mahdollisesta syöpävaarallisuudesta ja keuhkosairaudesta, asbestoosista. Kun nyt korkein oikeus ratkaisi asian niin, että ei ole työnantajan vastuulla, vaikka asbestityötä on teetetty, ja kun viitataan siihen, ettei 50-luvulla olisi tiedetty asbestin terveydelle vaarallisesta vaikutuksesta, se kyllä osoittaa melko takapajuista ja ylimalkaista suhtautumista asiaan. Onneksi SAK on nyt asian riitauttanut ja toivon mukaan se käsitellään uudelleen ja siitä tulee uudenlainen päätös. Kyllä työsuojelussa on todellakin kehittämisen varaa.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Työsuojelu on todella tärkeä sektori. Kun eletään nopean muutoksen aikaa ja toisaalta paineet työpaikoilla ovat ankaria, on hyvä, että näihin kiinnitetään huomiota.

Totean kuitenkin, että ei esitys nyt, kun sitä tarkemmin selvittää ja tutkii, mitään vallankumousta työsuojeluun tuo, niin jaloa kuin onkin, että EU:lta on tullut määräys asioitten kirjaamiseen lakiin. Nämä ovat olleet jo pääosin työmarkkinajärjestöjen välisissä sopimuksissa säädeltyjä tai sovittuja asioita. Nyt ne siirretään lakiin, niille tulee tietysti sikäli ehkä lisää kanta-vuutta, että kaikki työnantajat ja työpaikat ovat ehkä vielä selkeämmin niissä kiinni, niistä riippuvaisia. Se on sinänsä hyvä. Toisaalta ei lainsäädäntöönkään aivan kaikkia periaatteita välttämättä tarvitsisi kirjoittaa. Kyllä ne voidaan sopia työpaikoilla ja sopimuksissa muutoinkin.

Ehkä 23 §:n ja 34 §:n muutokset esityksessä ovat kaikkein tärkeimmät: palontorjuntaan, ensiapuun, evakuointiin liittyvät toimenpiteet myös ulkopuolisen työnantajan osalta kirjataan lakiin. Muutoin tämä lainmuutos on aika lailla silmälumetta ja ei siis nykytilannetta kovin paljon muuta, mutta tärkeä asia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys laiksi nuorisorangaistuksen kokeilemisesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 35/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Tiura: Arvoisa puhemies! Kotikaupungissani Tampereella, niin kuin muutamassa muussakin suuremmassa kaupungissa, on kehitetty nuorisorangaistuksia 2,5 vuotta.

Nuorisorangaistuksella on ollut tarkoituksena korvata osa ehdollisesta rangaistuksesta, ja se on tarkoitettu niille nuorille rikoksentekeijöille, joihin ehdollinen rangaistus ei valvontoineen tehoa. Moni rikoskierteen alkuun joutunut nuori ajattelee tänä päivänä, että ehdollinen vankeusrangaistus on sama kuin että asiasta pääsisi kuin koira veräjästä.

Nuorisorangaistukseen ovatkin valikoituneet ongelmanuoret, joiden historiasta löytyy niin koulukoteja kuin muitakin lastensuojelun tukitoimia sekä päihde- ja huumeongelmia. Nuorisorangaistuksen kohteiksi ovat joutuneet nuoret, joilla on takanaan jo useita rikoksia. Samoin heillä on usein takanaan ehdollisia tuomioita. Moni on kuitenkin saanut elämälleen aivan uuden suunnan. Varsinkin ne, joiden rikollisuus on ollut vasta alussa, ovat palanneet kaidalle tielle. On myös huomattu, että nuoren oman elämäntilanteen ja käytännön asioiden selvittely sekä täysi-ikäisyys ovat motivoineet rangaistuksen suorittamiseen.

Viimeaikaiset uutiset lapsijuopoista, sattumalta vastaan osuneiden puukotuksista ja saatananpalvonnasta ovat vain jäävuoren huippu, jonka pohjalta löytyvät muun muassa nuorten ahdistuneisuus, turvattomuus, yksinäisyys ja yli sukupolven kestänyt syrjäytyminen. Näissä tilanteissa on ryhdyttävä toimeen heti eikä odotettava kohtuuttomia aikoja. 2,5 vuoden kokeilun aikana on viimeisimmästä rikoksesta tuomion antamiseen kulunut keskimäärin yli neljä kuukautta. Täytäntöönpanoon on kulunut vielä keskimäärin kaksi kuukautta päälle. Puolessa vuodessa voi ihmisen elämässä tapahtua niin paljon, että vanhat pahoinpitelyt ja varkaudet on ehditty unohtaa jo moneen kertaan.

Käsiteltävän hallituksen esityksen lisäksi mie-

titään oikeusministeriössä nuorille, 15—20-vuotiaille, rikoksentekeijöille tarkoitettua arestirangaistusta. Rangaistus olisi luonteeltaan nopeasti tuomittava ja täytäntöön pantava lyhyt vapausrangaistus. Tavoitteena on nuoren rikoskierteen katkaiseminen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Arestirangaistus olisi kuitenkin lyhyempi kuin nyt lyhin mahdollinen vankeusaika eli 14 päivää ja ajoittuisi lähinnä jaksoittain viikonloppuihin, jolloin rikoksista suurin osa tapahtuu.

Mielestäni arestirangaistus on vähintäänkin kokeilemisen arvoinen asia, jonka ongelmat tällä hetkellä liittyvät lähinnä tilatarpeisiin. Pohjoismaisittain arestirangaistuskäytäntö olisi uusi, mutta esimerkiksi Saksassa, Englannissa, Alankomaissa ja Italiassa arestit ovat käytössä. Tosin Saksassa ja Englannissa on nuorisotuomioistuinjärjestelmä, jossa arestirangaistukset tuomitaan, sekä erityiset laitokset täytäntöönpanoa varten. Arestirangaistus on tällä hetkellä edistymässä oikeusministeriön lainsäädäntöhankkeena.

Arvoisa puhemies! Arestirangaistus olisi selvästi lievempi kuin nuorisorangaistus, ja kohde-ryhmäkin on astetta kiltimpi, vaikkakin kaidalta tieltä horjahtaneet nuoret. Totuus on kuitenkin se, että harva rikollinen vankilassa parantaa tapojaan ja useimmille aloitteleville rikollisille voi vankilatuomio ainoastaan pahentaa tilannetta. Nuorisorangaistuskokeilun jatkaminen on siten aiheellinen ja kannatettava esitys.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Nuorisorangaistuksen voimassaolon jatkaminen vuoden 2001 loppuun on tietysti aivan välttämätön asia, sillä jos tämä laki lakkaisi olemasta voimassa tämän vuoden lopulla, tämä nuorison rangaistusjärjestelmä 15—17-vuotiaiden osalta putoaisi käytännössä vallan tyhjän päälle. Jäisi vain ehdonalainen rangaistus ja sakkorangaistus, sakkorangaistus käytännössä yhtä tyhjän kanssa, kun sitä ei kuitenkaan tuomita vankeuteena. Se on muodollinen tuomio. Jos ei ole varallisuutta, niin se ei toteudu. Toisaalta ehdollisesta rangaistuksesta tiedetään, että nuoriso ja nuoret rikoksentekeijät eivät siitä paljon välitä, kunnes eräänä päivänä tämä hiidenloukku on loksautunut kiinni ja tuomiot tulevat kiinteänä tuomiona, jolloin elämä on myös tietyllä tavalla ohi.

Siitä huolimatta tämän nuorisorangaistuksen tehoon minä en kovin paljolti usko. Ensinnäkin siinä on se ongelma, että kun rangaistuksen pitäisi seurata nopeasti tekoa, niin nuorisorangaistuksessa rangaistusten toteutuminen vie varsin pitkän aikaa. Kun ensinnä on tämä odottelu

tutkinnan jälkeen tuomioistuimen päätöstä varten ja sitten sen jälkeen järjestely siitä, missä ja miten nuorisorangaistus toteutetaan, niin tämä vie kuukausia, ennen kuin tämä astuu voimaan, ja tämä on sikäli huono, että teon ja seuraamuksen pitäisi myös tutkimusten mukaan seurata toistiaan hyvin nopeasti.

Arvoisa puhemies! En kuullut, puhuiko ed. Tiura — varmaan hän puhui — myös arestirangaistuksesta nuorisorangaistuksen ohella. Sen verran totean tässä, että olen edellisellä eduskuntakaudella ja myös tämän eduskuntakauden alussa tehnyt lakialoitteen tästä arestirangaistuksesta ja useita vuosia ajanut sitä eteenpäin aika systemaattisesti. Nyt myös oikeusministeriö on tämän minun tekemäni lakialoitteen pohjalta antanut jonkinlaisen muistion ja selvityksen näkemyksistään arestirangaistusta koskien, niin jonkinlaista eteenpäinmenoa sillä tietenkin on. Olen sataprosenttisen varma, että kun mennään tästä viisi kuusi vuotta, kahdeksan vuotta, eteenpäin, niin arestirangaistus on astunut nuorisorangaistuksen ohella tai asemesta voimaan. Sen tyyppinen kehitysvaihe sillä on tällä hetkellä menossa myös oikeusministeriön näkemyksen pohjalta. Ongelma on vain se, että arestirangaistusta on vaikea panna täytäntöön. Se vaatisi melkoisesti kustannuksia ennen kuin saadaan sellaiset tilat ja sellainen organisaatio, joka tämän arestirangaistuksen panee täytäntöön.

Rouva puhemies! Lopetan ihan heti, ja vaikka nyt siirryn hiukan nuorisorangaistuksesta sivulle, niin tämä on niin kiinteä asia siihen, että totean vielä sen, että nuorisorangaistuksen teho on keskeisesti siinä, että jos nuorelle ihmiselle, joka on syyllistynyt rikoksen poluille, annetaan arestirangaistusta perjantai-illasta sunnuntai-illan esimerkiksi kolmena viikonloppuna peräkkäin ja pitäisi lähteä sinne, missä toisetkin nuoret ovat — en nyt tarkoita murtohommia, autovarkauksia vaan vähän tyttöjä katselemaan ja tuolla tavalla — ja kun siellä mietiskelee arestissa, onkohan naapurin Jallu vienyt minun morsiameni tämän pyhän aikana, niin kyllä se alkaa vaikuttaa nuoreen ihmiseen. Tämä saattaa hymyilyttää, hymyilyttää minuakin, mutta juuri nämä asiat psykologisesti nuorella ihmisellä ovat hyvin tärkeitä. Jos heidät eristetään toistensa seurasta ja tällä tavalla, se alkaa vaikuttaa siihen, että alkaa mietiskellä, onkohan minä loppujen lopuksi tehnyt ihan oikein ja oikeassa paikassa.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Nuorisorikollisuus ja sen kasvu on vaka-

va asia, ja siihen pitää koko ajan kehittää uusia keinoja, jotta voidaan ennalta ehkäistä rikoskierrettä, ja toisaalta myös rangaistusjärjestelmää pitää kehittää. Hallituksen esitys valitettavasti ei vie eteenpäin nuorisorangaistusasiaa vaan antaa seitsemällä käräjäoikeusalueella jatkoa nuorisorangaistuskokeilulle. Tässä ei sisältöön puututa millään tavalla.

Siitä ei ole paljon aikaa, taisi olla edellisen eduskunnan viimeisinä päivinä tämän vuoden alussa, kun nuorisorangaistuksen kokeilusta annettua lakia hieman muutettiin, tehtiin muutoksia. (Ed. Karpion välihuuto) — Ehkä ed. Karpio muistaa oikein, että se oli peräti tämän eduskunnan aikana. — Siinä tehtiin sellainen muutos, että jossain määrin nopeutettiin rangaistuksen täytäntöönpanoa, mikä varmaan oli ihan paikallaan, että näin tapahtui. Yksimielisesti se valiokunnassa hyväksyttiin ja siinä yhteydessä käytiin tästä asiasta jonkin verran keskustelua muutokin, ja niin valiokunnassa kuin täällä isossa salisakin oli varsin vahvasti se käsitys, että tämä nuorisorangaistusjärjestelmä pitäisi saada koko maahan ja kokeiluasteelta saada se varsinaiseen käyttöön pysyväksi järjestelmäksi. Kokemukset ovat kuitenkin niin paljon hyviä.

En nyt tarkkaan tiedä, miksi hallitus esittää vain kahden vuoden jatkoaikaa tälle kokeilulle näillä seitsemällä suurella paikkakunnalla eikä esitä laajennettavaksi ja pysyväksi tätä järjestelmää. Ehkä takana on jälleen tuo yksioikoinen valtion budjetin menojen tarkastelu, kun tämä pikkuisen maksaa. Tietysti koko maahan laajennettuna ja käytön laajetessa kustannuksia tulee jonkin verran enemmän. Nyt on noin 2,5 miljoonan markan vuotuisista kustannuksista kysymys tämän kokeilun osalta. Kuitenkin jokin 2,5 miljoonaa, jos se nousee muutamankertaiseksi, on erittäin pieni summa ajateltuna sitä vasten, mikä meidän nuorisomme rikollisuustilanne on ja kehitys on. Jos siihen pystytään puuttumaan tällä järjestelmällä, niin kuin kokemus on osoittanut, muutaman tapauksen saaminen asianmukaisesti hoidettua eli nuoren elämän pelastaminen tällä järjestelmällä tuo takaisin kirikkaasti ne kustannukset, mitä on koko järjestelmästä. Tässä tarvittaisiin nyt hallituksen puolella ja oikeusministeriössä rauhallista ajattelemista, paneutumista siihen, mikä on todella se loppusaldo näissä kysymyksissä. Raha ei voi ratkaista tämän asian osalta tätä mallia.

Mielestäni ehkä olisikin paikallaan niin, että eduskunta nyt hyväksyisi tämän esityksen sillä tavalla, että hyväksyisi vain vuodeksi tämän ko-

keilun jatkamisen, ensi vuoden ajaksi, ja samalla antaisi hallitukselle velvoitteen siitä, että hallitus antaa ensi vuoden aikana kokeilun pohjalta pysyvän lakiesityksen, jolla järjestelmä luodaan koko maahan ja pysyvänä ja vielä niin, viitaten aikaisempaan eduskuntakeskusteluunkin, että mukaan otettaisiin myös arestirangaistus, josta ed. Tiura ja ed. Aittoniemi ansiokkaasti juuri puhuivat ja josta täällä todellakin silloin käytiin myös laajaa keskustelua.

Arestirangaistus, sellaisena kuin se on monissa maissa ja millaiseksi se Suomessakin pitäisi saada, olisi juuri sellainen nopea, tehokas, konkreettinen rangaistus, joka sopisi nuorille rikokseen sorthuille. Heille tulisi sellainen vakava ja tuntuva rangaistus, ei ehdonalainen vaan todellinen, ja näin ollen, kun he sen kokisivat jonkin kerran, se ilmeisesti olisi paljon tehokkaampi kuin nämä nykyiset keinot, jotka ovat laajalti, ainakin maantieteellisesti laajasti, maassa käytössä, kun nuorisorangaistuskokeilua ei ole kuin suurilla paikkakunnilla.

Eli vuodeksi tämä kokeilulakijatko vain ja pysyvä, maan kattava, arestijärjestelmän sisältävä järjestelmä voimaan vuoden 2001 alusta, tämä olisi se malli, johon mielestäni eduskunnan pitäisi tässä yhteydessä mennä.

Ed. Oinonen: Arvoisa rouva puhemies! Käytetyt puheenvuorot ovat kaikki varsin oikean suuntaisia, ja tekee mieli yhtyä näihin. Kysymys nuorison parhaasta edellyttää myös sitä, että on tietty yhteiskuntakuri ja -järjestys. Tietysti ongelmien syistä on puhuttu aina paljon, mutta silloin, kun palaa, silloin tarvitaan palokuntaa, ja kun ongelmat ovat tulleet pahoiksi, silloin niihin on järjestäytyneen yhteiskunnan puututtava. Silloin kasvatuksellisista tavoitteista käsin tarvitaan niitä rangaistuksia, joilla on myönteinen vaikutus.

Muun muassa ed. Tiura varsin ansiokkaasti toi esille mallin, jolla voitaisiin tuohon päämäärään päästä. Tällä hetkellä tuomiot, joita annetaan — sakko, ehdonalainen vankeus — ovat osoittautuneet käytännössä tehottomiksi keinoiksi saamaan yhteiskuntakelpoisia kansalaisia ongelmiin joutuneista nuorista. Siksi haluan kannattaa ed. Tiuran esille tuomaa ratkaisumallia ja toivon harkittavan myös menettelyä, jota kansanedustaja Kankaanniemi asiassa on esille tuonut.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Tässä kauniiden ja rohkeiden yhteiskunnassa ei näytä

olevan tilaa kaikille nuorille. On aika ikävää, jos nuori tai vanhempi henkilö tuntee, että ei sovi työmarkkinoille, koska ei ole juuri se oma-aloitteinen, aktiivinen ja erittäin hyvin koulutettu ja hyvän työkokemuksen omaava henkilö, ja sitten kun jää joksikin aikaa roikkumaan kuvioihin, tietysti tulee kaiken näköisiä kuvioita mieleen.

Mielestäni kokeilu on erittäin hyvä keino haakeja kokemuksia siitä, miten asioita pitäisi parantaa. Nyt nuorisorangaistusta on kokeiltu jo pari vuotta. Toivon, että ei käy niin, että aina vain kokeilulakia jatketaan eteenpäin, vaan jossakin vaiheessa jo analysoitaisiin ne tulokset, mitä on saatu aikaan, ja mietittäisiin sitä, miten lakia voitaisiin soveltaa koko maassa. Kannatan erittäin lämpimästi alueellisia kokeiluja eri asioissa.

Mielestäni tämäkään nuorisorangaistus ei riitä vaan sivulla 4 hallituksen esityksen perusteissa on minusta ihan hyvin huomioitu se, että nuorisorangaistuksen suorittamisen jälkeen pitäisi olla tarjolla jotakin oikeastaan heti silloin, kun huomataan, että kaikki ei ole ihan kohdallaan. Meillä Kainuussa on ollut mestari — kisäli-kokeilu huhtikuun alusta lähtien voimassa. Se on erityyppinen kuin Tampereen vastaava kokeilu. Siinä on ollut 86 henkilöä mukana eli 43 työpäivää, missä vanhempi pitkäaikaistyötön ammattitaitoinen henkilö on ollut kisällin kanssa osittain töissä ja osittain koulutuksessa ja elämäntilanteen kuvioissa.

Mielenkiintoisinta tässä kokeilussa on ollut se, että tämä on ollut itseohjautuvaa kokeilua eli siellä on koko ajan asiakkaiden, toimijoiden, lähtökohdista lähdetty. Sieltä on tullut erittäin hyviä kokemuksia ja tuloksia. Lex Kainuun yhteydessä tutkittiin, kuinka paljon voi nuori henkilö, kun joutuu rikoksen tielle, tulla yhteiskunnalle maksamaan vuosien kuluessa. Erästä Stakesin tutkimuksesta saimme selville, että se on vähän yli 6 miljoonaa markkaa, vähän riippuen siitä, kuinka pitkään henkilö elää. Näihin kustannuksiin oli laskettu vain laituskierre, mikä aiheutuu. Siinä ei ollut laskettu niitä kustannuksia, mitkä aiheutuvat viranomaisyöskentelystä, oikeudenkäynneistä ja ennen kaikkea niistä vahingoista, joita rikoksenteijä on aiheuttanut.

Kun ed. Kankaanniemi otti esille kustannukset, niin jo yhden henkilön pelastamisella pystyttäisiin kolme vuotta pitämään tällaista kokeilua yllä. Siinä mielessä meidän pitäisi pystyä valtionhallinnossa ja myös kunnallishallinnossa satsaamaan ja kehittämään omaa toimintaamme niin, että me pystyisimme arvioimaan kustannuksia nimenomaan ennalta ehkäisevässä mielessä.

Vielä palaan sen verran mestari — kisälli-malliin, että kun siinä nimenomaan haettiin nuorille uutta vaihtoehtoa, uutta polkua, toisenlaiseen elämään, niin erittäin hyvänä tuloksena siinä tuli myös se, että mestareiden itsetunto on kohonnut paljon. Hekin ovat löytäneet uuden tien elämälleen, kun heille on annettu vastuuta ja uusia mielekkäitä tehtäviä.

Ed. K a n g a s : Arvoisa puhemies! Nuorisori-kollisuus on viime aikoina nostanut päätään ja kansalaisten turvattomuus sen kuin lisääntyy. Jatkuvasti saa lukea, kuinka nuoret yhä useammin syyllistyvät raiskauksiin, pahoinpitelyihin, huumerikoksiin ja murhiin. Samoin nuorten tekemät omaisuusrikokset ja mieleton yhteisen omaisuuden rikkominen ja töhriminen on oire jostakin ongelmasta, jonka selvittämiseksi ei varmasti tarvitse lähteä kovin kauas. Vastaus löytyy tästä yhteiskunnasta ja tästä ajasta, jota nuori ei ole kestänyt.

Rikosten ja rötöstelyn tarkastelu valottaa ongelman perustaa. Usein nuori panee tekemänsä rikoksen syyksi sattuman tai harkitsemattomuuden. Todellisuudessa alkoholi ja ongelmat kotona ovat monen rikoksen taustalla. Turhautuminen ja mielekkään tekemisen puuttuminen kannustavat tekemään rötöksiä. Ja, ikävä kyllä, usein porukassa tyhmyys tiivistyy.

Nuorten rikoskierteen katkaisu on todellinen yhteiskunnallinen haaste. Yhtenä mahdollisuutena, uutena keinona, täällä on mainittu arestirangaistus. Itse olisin sen kokeilun kannalla. Samoin voisi paikallaan olla ed. Kankaanniemen tekemä ehdotus, että uusiin keinoihin, kun vanhat keinot eivät tunnu tepsivän, ennen tätä kahden vuoden aikaa palattaisiin ja eduskunta voisi käydä vaikka vähän perusteellisemmankin keskustelun näistä asioista. Se on vakava ongelma. Nuorissa on tämän yhteiskunnan tulevaisuus.

Ed. K a r p i o : Arvoisa rouva puhemies! Kaikki nämä toimenpiteet, joilla pyritään estämään nuorison joutumista rikollisille teille, ovat aivan oikeita toimenpiteitä. Varmasti nuorisorangaistuksen kokeilu on myös aivan oikea ratkaisu sikäli, mitä tuloksia siitä on saatu aikaan. Tietysti tämä 2,5 vuoden aika on kovin lyhyt, ettei vielä voida mitään luotettavasti sanoa siitä, kuinka rikoskierre on saatu katkaistua. Mutta aikanaan kun tämä laki varmasti säädetään vielä lopulliseksi, myöskin saadaan siitä selvitystä.

Aikaisempi käytäntöhän oli se, että 15—17-vuotiaalle nuorelle annettiin nuorisorangaistus

vasta siinä vaiheessa, kun hänellä oli jo allaan ehdollinen rangaistustuomio, eli tämä oli tavallaan toissijainen rangaistus. Tämän eduskunnan aikana huhtikuussa me säädimme, että kun rikoskierre on alkanut, välittömästi nuorelle voidaan nuorisorangaistus antaa.

Tätä kokeiluahan on suoritettu nyt seitsemässä eri käräjäoikeudessa täällä Etelä-Suomessa. Tietenkin olisin toivonut, että kokeilu olisi voitu laajentaa muuallekinpäin Suomea, mutta tämän hallituksen esityksen mukaan lähinnä säästötoimenpiteet ovat olleet syynä, että kokeilua jatketaan samojen alioikeuksien alueella kuin tähän saakka on tapahtunut.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

8) Hallituksen esitys laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Valtion painatuskeskuksen hallinnassa oleva omaisuus perustettavalle valtionyhtiölle sekä yhtiön eräistä tehtävistä annetun lain kumoamisesta

Hallituksen esitys HE 36/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys laiksi vakuutusyhtiölain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 37/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

10) Hallituksen kertomus valtiovarain hoidosta ja tilasta vuonna 1998

Lähetekeskustelu
Kertomus K 8/1999 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti haluaisin tässä kohtaa viitata tämän kirjan sisältöön. Kysymyksessä oleva Hallituksen

kertomus valtiovarain hoidosta ja tilasta vuonna 1998:han on todellakin kirja.

Kohdassa Sosiaali- ja terveydenhoito on terveyspalvelut, ja tässä kohdin kyllä näkee, että tällainen hallituksen kertomus on käsitellyt terveydenhoitoaluetta hyvin muodollisesti ja jäykästi. Siinä on todella miljoonat ja käyntiluvut kyllä todettu, mutta itse sisällössä tulee liian voimakkaasti tietynlainen tyytyväisyys esiin, esimerkiksi niin, että todetaan suomalaisten olevan 86-prosenttisesti tyytyväisiä terveyspalveluihin. No, hyvä on. Tässä viitataan Oecd:n vertailuun.

Edelleenkin erikoissairaanhoidon sairaansijat todetaan vähentyneiksi. Kuitenkaan ei viitata siihen, että vähentyminen ei ole tosiasiaa käsitykseni mukaan lääketieteellisesti perusteltu ratkaisu, vaikka täällä puhutaan teknologian ja tekniikan kehityksestä.

Edelleen todetaan, että lääkekustannusten nousu on hidastunut. Kuitenkin kaikki tiedämme, että potilaan maksamat lääkekustannukset ovat lisääntyneet ja kalleimpia EU:n alueella.

Arvoisa puhemies! Tämä on varmasti numerotasolla toimiva kirja, mutta haluaisin kyllä tässä syvempää sisältöä, jos halutaan sitten jotakin sisällöstä sanoa.

Ensimmäinen varapuhemies: Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Tiusanen! Siirtyä puhujankorokkeelle, jos haluatte jatkaa.

Ed. Karpio: Arvoisa rouva puhemies! Varmuuden vuoksi siirryin tänne korokkeelle, jos menee kahta minuuttia enemmän.

Elikkä tästä Hallituksen kertomuksesta valtiovarain hoidosta ja tilasta vuonna 1998 on tietysti tyydytyksellä todettava, niin kuin tässä alussa jo todetaan, että valtiontalous on tasapainotunut ja tervehtynyt viime vuosien aikana merkittävästi ja ennen kaikkea verrattuna vuosikymmenen alun taloudelliseen kehitykseen. Puutun tässä puheenvuorossani vain muutamaan kohtaan sisäasiainministeriön ja oikeusministeriön toimialaan kuuluvissa asioissa ja niistä kertomuksessa esitettyihin toteamuksiin.

Ensinnäkin alue- ja paikallishallinnosta todetaan, että kun aikanaan lääninuudistus tehtiin, mainittiin, että säästöt vuoteen 2001 mennessä olisivat 65 miljoonaa markkaa ja vuonna 92 säästöjä olisi tästä operaatiosta jo kertynyt 36 miljoonaa markkaa. Uskon kuitenkin ja melkein tiedänkin, että maininta syntyneistä säästöistä ei ole kylläkään totuudenmukainen. Voi kylläkin olla, että kun virkoja on siirretty 90 muiksi val-

tionhallinnon viroiksi, lääninhallituksien palkkakustannuksissa on säästöjä tullut, mutta vastaavasti valtiolle ei kuitenkaan palkkakustannuksissa ole mitään säästöjä aiheutunut. Samalla tavalla matkustamiskustannuksista ja muista luulen vain, että niitä ei ole kyllä laskettu tähän 36 miljoonan markan summaan mukaan ja summa on aivan liian suuri ja tuskin mitään säästöjä tämä uudistus on aikaansaanut.

Edelleen tässä kertomuksessa todetaan aivan oikein, että uusia tehtäviä myöskin lääninhallinnolle on tullut, mutta myöskin aivan oikein todetaan, ettei keskushallinnosta paikallishallinnolle tehtävien siirtoja ole tapahtunut odotetusti. Päinvastoin keskushallinnossa tehtävien ja henkilökunnan määrän kehitys on viime aikoina tapahtunut aivan päinvastaiseen suuntaan, kuin aikanaan myöskin lääninhallinnon uudistuksen yhteydessä todettiin.

Edelleen kertomuksessa olisi toivonut syvällisempää tarkastelua kihlakuntaudistuksen toteutumisesta ja siinä ilmenevistä puutteista. Nyt on vain muutaman rivin maininta tapahtuneesta.

Oikeusministeriön hallinnonalalta sivulla 36 voidaan lukea, että tuomioistuinten asiamäärät ovat vähentyneet ja käsittelyajat on saatu kohtuullisiksi. Olisi voinut myöskin asiaa lähestyä siltä lähtökohdalta, paljonko asiaan on vaikuttanut se, ettei poliisiviranomaisilla ole ollut resurssipulan takia mahdollisuutta tutkia kaikkia rikoksia riittävän tarkkaan ja viedä niitä syyteharjintaan. Samoin riita-asioiden oikeudenkäynti on edelleen niin kallista, että kansalaisten ei useinkaan ole mahdollista harkita, kannattaako asia viedä oikeuteen vai ei, eli asia jää oikeuskäsittelyä vaille, vaikka intressiä kansalaisilla voisi ollakin oikeuksiensa puolesta saattaa asia oikeuden ratkaistavaksi.

Ed. Kantalainen: Arvoisa puhemies! Oikeastaan pari havaintoa, kun tässä nyt halutaan kuitenkin tarkastella, millä tavalla toimintoja on hoidettu.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalta sellainen mielenkiintoinen havainto, että siellä on säästynyt resursseja eli rahaa aihealueessa Yrittäjyys ja pk-politiikka, ja se on hyvin mielenkiintoista sinällään, koska näiden osalta projekteja ja erilaisia kehittämishankkeita on varsin paljon haluttu nostaa viime vuosien aikana esiin. Tässä mielessä toivoisi konkretiaa myös siihen, että ne hankkeet todella voitaisiin viedä eteenpäin ehkä vieläkin näkyvämällä ja käytännön-läheisemmällä tavalla kuin tähän asti.

Täällä on esillä hyvin paljon samoja asioita, joita nyt on hallitusohjelman Yrittäjyys-hankkeessa, jossa mietitään työnantajamaksukysymyksiä ja eräitä muita asioita, joilla pienten ja keski suurten yritysten työllistämisen ja kehittämisedellytyksiä voidaan parantaa. Nämä ovat hyviä asioita. Toivon mukaan ne nyt sitten tämän uuden hallituksen ohjelmassa toteutuvat paremmin.

Eräs keskeinen havainto vielä liittyen teknologiapolitiikkaan: Meillä on hyvin haasteellisesti otettu merkittävä kanta eli nostetaan t&k-panostusta hyvin korkealle. Se on tärkeä asia. Se, missä olisin odottanut konkretiakysymyksiä, on, millä tavalla voidaan innovaatioita ja niiden kaupallistamista ja tuotteistamista edistää niin, että myös pk-yrityskenttä voisi selkeämmin olla näissä mukana.

Ed. A k a a n - P e n t t i l ä : Arvoisa rouva puhemies! Olin kiinnittänyt aivan samaan asiaan huomiota kuin ed. Tiusanen, terveystalvelujen kohtaan. Minusta on aika mielenkiintoista, että Suomessa puhutaan kyllä paljon terveydenhoidosta ja terveystalveluista, mutta sairaanhoito jotenkin unohtetaan mainita ja katsotaan, että se kuuluu terveyden sisälle. Tietysti näin voi olla, mutta se johtaa jatkossa siihen, että sairauden hoidon välttämättömyys unohtetaan. Kukin meistä saattaa sairastua milloin sattuu ja yleensä aina ilman omaa syytään. Sen takia koko tämä kappale tuntuu hieman huitaisulta ja aika lailla puutteelliselta. Siinä on sanotaan erikoissairaanhoido-sana kaksi kertaa, psykiatrinen erikoissairaanhoido kerran. Erityisvaativan tason asioista ei puhuta yhtään mitään. Minusta se on vähän valitettavaa. Toivottavasti tällainen asia jatkossa paranee.

Voi olla, että se on muutenkin tapa, koska samalla sivulla vammaisten talvelujen kohdalla toistuu ihan samanlainen ajattelukuvio. Siinä esimerkiksi ei vaikeavammaisten osuutta mitenkään erikseen mainita ja esitetä, vaikka heidän problematiikkansa on moninkertaista verrattuna tavallisiin vammaisiin ihmisiin.

Tämä kaikki tietysti korostuu vielä sen takia, että kysymyksessä on hallinnonala, joka valtion budjetissa on suurin. Sosiaali- ja terveystalvelu-ministeriö on varsinainen superministeriö, joten ryhdyttyä toivoisin raportoinnissa lisää.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota työministeriön hallinnonalaan ja siellä erityisesti nuorten, alle 25-vuotiaiden, koh-

taan. Olen tiedustellut myös työasiainvaliokunnassa, onkohan työministeriöllä enää tiedossa, kuinka paljon alle 25-vuotiaita työttömiä kaiken kaikkiaan enää on. Kaikkiaan eivät ole enää tilastoissa tämän lakimuutoksen jälkeen, jolloin työmarkkinatukioikeus poistettiin alle 25-vuotiailta ammattikouluttamattomilta nuorilta, jotka eivät ole hakeneet koulutusta.

Tämä kirja oikeastaan kertoo sivulla 106 vastauksen siihen, mitä tässä on tapahtunut. Työnvälitystilaston mukaan eli työministeriön tekemän tilaston mukaan alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli vuonna 1998 keskimäärin 46 900. Sen tilaston mukaan määrä väheni edellisvuodesta yli 7 000:lla. Kuitenkin työvoimatutkimuksen mukaan eli Tilastokeskuksen tekemän tutkimuksen mukaan alle 25-vuotiaita työttömiä oli keskimäärin 70 000. Minusta tässä kyllä pitäisi alkaa jo huolestua, jos määrä on kaksinkertainen verrattuna työvoimatilastoon. Kun ajatellaan muuten tilastointia, niin työvoimatilastohan yleensä ilmoittaa työttömiä enemmän kuin Tilastokeskuksen tutkimus.

Vähän pelottaa se, että täällä alkaa olla sellainen harmaa joukko, joka ei näy missään tilastossa. Sitten näitä voidaan ehkä edellisen keskustelun nuorisorangaistuspykälän kautta yrittää etsiä myöhemmin jostakin. Tällaisen huomion tässä esittäisin.

Ed. K e r ä n e n : Arvoisa puhemies! Aivan pieni yleinen huomio. Hallituksen kertomus käsittelee pääasiassa, kuten otsikkokin on, valtiovarain hoitoa. Kertomuksen perusteluissa kuitenkin puututaan yleiseen talous- ja työllisyyspolitiikkaan. Aivan oikein hallitus toteaa kertomuksessaan, kuinka talouskasvu on ollut hyvä ja työllisyys vuoden 1998 aikana on parantunut. Sanallakaan hallitus ei kuitenkaan tässä kertomuksessaan, ei edes aluekehitystä käsittelevässä osassa, puutu siihen, että keskimääräiset luvut eivät tarkoita sitä, että kaikkialla, koko maassa, olisi vuonna 1998 mennyt hyvin. Jos tällainen tosiasia edes tunnustettaisiin, se mahdollistaisi sen, että alueelliseen eriarvoistumiseen joskus haluttaisiin puuttua.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Täällä on huolestuttu terveydenhoidon asemasta. Tässä kertomuksessa se jää ikään kuin sosiaalipolitiikan varjoon. Pitää paikkansa myös käytännössä, että terveyden- ja sairaudenhoito tahtoo jäädä sosiaalipolitiikan varjoon. Tahdon tietysti kertoa, että sosiaalipolitiikka on tärkeää, mutta niin

on terveystalitiikkakin. Itse en pidä erityisen onnistuneena, että aikoinaan terveys- ja sosiaali-politiikka on pantu yhteen ja niputetaan saman lipun alle. Siinä aika paljon kuitenkin poikkeavat ne toiminnot toisistaan, kun tehdään aivoleikkausta ja kun annetaan toimeentulotukea tai päivähoitoa joltain luukulta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

11) Eduskunnan kirjaston kertomus vuodelta 1998

Lähetekeskustelu
Kertomus K 7/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Dromberg: Arvoisa puhemies! Yhteiskunnan riippuvuus tiedosta ja tiedonvälityksestä asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa sekä tiedonhallinnan sisällöllinen ja tekninen muutos heijastuvat selkeästi Eduskunnan kirjaston palvelujen kysyntään. Perinteisen paperimuotoisen tiedonvälityksen rinnalle noussut elektroninen tiedonvälitys edellyttää erilaisia työtapoja ja uusia tiedonhaun ja -hallinnan taitoja.

Eduskunnan kirjasto on suunnannut palveluaan enenevästi tiedonhallinnan koulutukseen eri sidosryhmille ja asiakkaille. Perinteinen kirjastonkäytön opetus on muuttunut laaja-alaiseksi tiedonhallinnan koulutukseksi. Kirjaston antamaan tiedonhallinnan koulutukseen osallistui vuonna 1998 noin 1 700 henkeä. Tiedonhallinnan koulutusta on kertomusvuonna annettu kansanedustajille ja heidän avustajilleen, virkamiehille, tutkijoille, opiskelijoille, eri ammattiryhmille ja kirjasto- ja tietopalvelualan ammattilaisille. Ryhmäopetuksen lisäksi kansanedustajilla on ollut mahdollisuus — ja sitä on myös käytetty — saada yksilöllistä henkilökohtaista opastusta tiedonhallintaan.

Omakirjastonhoitajapalvelu on hyvä tuki kansanedustajalle Internetistä löytyvän tiedonhaun itseopiskelussa. Tämän ovat mielestäni erittäin hyvin kansanedustajat omaksuneet ja otaneet vastaan. Omakirjastonhoitajakoikeiluhan

lähti alun perin siitä, että se järjestettiin edellisellä kaudella eduskuntaan vasta tulleille uusille kansanedustajille. Mutta kysyntää oli niin paljon myös jo pitkään olleiden kansanedustajien keskuudessa, että toiminto ulotettiin kaikkiin kansanedustajiin. Siitä on tullut hyvin paljon kiitosta.

Avustajat ovat uusi tiedonvälityksen ryhmä eduskunnassa. Heille on kirjasto myös järjestänyt räätälöityä opastusta ja koulutusta mahdollisimman joustavan tiedonsaannin takaamiseksi.

Tärkeä koulutettavien ryhmä on ollut myös kirjasto- ja tietopalvelualan ammattilaiset. Suomen kirjastoverkko on yhteistyöverkko myös ammatillisen täydennyskoulutuksen osalta. Eduskunnan kirjasto osallistuu omalla panoksellaan korkean ammattitaidon ja yhteistyön ylläpitoon koko maassa. Koulutuksen aiheina ovat olleet muun muassa Internetistä löytyvä tieto eri maiden parlamenteista ja lainsäädännöstä ja EU-tiedon ja -tiedonlähteiden tuntemus. Molempien alueiden koulutuskysyntä on suurempi kuin mihin kirjasto ehtii vastata. Valtioiden virallistiedon löytäminen Internetistä on uusi ja laajeneva koulutusalue. Edelleen paljon on kysyntää oikeudellisten tiedonlähteiden koulutuksella ja eduskuntatiedon ja valtiopäiväasiakirjojen käytön koulutuksella.

Yleisötilaisuudet, kuten messut, ovat tärkeitä myös koulutusfoorumina. Kirjasto osallistui Helsingin Vanhassa Satamassa Tieto 98 -messuille, joilla kirjaston osasto ja järjestetyt tietoisuuskut, joita eduskunnan virkamiehet pitivät, herättivät kävijöiden keskuudessa suurta kiinnostusta.

Kirjaston henkilökunnan omassa ammatillisessa täydennyskoulutuksessa oli kolme ydin-alueita. Henkilökuntaa valmennettiin yhdessä valtionhallinnon tietopalvelujen kanssa EU-puheenjohtajakauden tiedonkysyntään ja siihen vastaamiseen. Kun koulutus järjestettiin yhdessä ministeriöiden tietopalvelujen kanssa Valtioyhteistyönä, koulutuksen korkea laatu pystyttiin takaamaan.

Koko kirjaston henkilökuntaa koskevana täydennyskoulutuksena aloitettiin atk-ajokorttikoulutus. Henkilökunta lähti innostuneesti mukaan yksilösuoritusta vaativaan seitsemän osion atk-ajokortin suorittamiseen. Tämän lisäksi elektronisten aineistojen hallintaan ja verkkotyöskentelyyn on henkilökunta saanut tarpeelliseksi katsomaansa koulutusta.

Eduskunnan kirjasto käyttää vuosittain noin 3 prosenttia budjetistaan henkilökuntansa kir-

jasto-, arkisto- ja tietopalvelujen täydennyskoulutukseen taatakseen ammattitaidon uusiutumisen. Eduskunnan arkistossa saatiin kertomusvuoden aikana järjestetyksi vuosien 1913 ja 1914 valtiopäiväasiakirjat, joten valtiopäiväasiakirjojen järjestämisprojektin ensimmäinen vaihe, vuosien 1907—1919 valtiopäiväasiakirjat, on saatu valmiiksi.

Eduskunnan keskuskirjastoon vuonna 1993 luovutettujen täysistuntojen äänitallenteiden sisällön tarkistus saatiin kertomusvuonna suoritettua. Kaikki säilyneet täysistuntoihin liittyvät ääninauhat 1950- ja 1970-luvulta kuunneltiin ja valittiin niistä painettuja pöytäkirjoja apuna käyttäen ennalta sovittujen kriteerien mukaisesti otannat. Valituista nauhoista tullaan teettämään uudet arkistotallenteet ja käyttökopiot.

Arvoisa puhemies! Arkistotyöhön liittyvää veteraanikansanedustajien muistitietotyötä on jatkettu. Tähän mennessä on haastateltu noin yksi salillinen veteraanikansanedustajia. Nauhoituksia on yli 1 000 tuntia, ja haastattelut tekstiksi litteroituina sisältävät lähes 30 000 sivun arkistoaineiston.

Kaiken kaikkiaan voi todeta, että kansakunnan poliittisesta muistista pidetään eduskunnan kirjastossa erinomaista huolta.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Eduskunnan kirjaston hallituksen puheenjohtaja käytti ansiokkaan puheenvuoron kertoen kirjaston hyvästä toiminnasta. Ettei kehuminen jäisi vain viran puolesta tapahtuvaksi hallituksen puheenjohtajan arvioksi, haluan lausua ulkopuolisen arvion, mutta kuitenkin sillä lailla ulkopuolisen, että hyvin paljon kirjaston palveluja käyttäneenä voin yhtyä ed. Drombergin käyttämään puheenvuoroon.

Kirjasto on hyvin onnistunut toiminnassaan seuraten aikaansa nimenomaan aikana, jolloin elektroninen tiedonvälitys on noussut tärkeäksi kirjaston toimintamuodoksi. Ennen kaikkea omakirjastonhoitajajärjestelmä on ollut erinomainen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

12) Laki perintö- ja lahjaverolain 55 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 69/1999 vp (Jari Leppä /kesk ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. L e p p ä : Herra puhemies! Käsittelyssä oleva lakialoite on eräs niitä maatalouteen ja yritystoimintaan liittyviä asioita, jotka kevään vaalikampanjassa olivat kaikkein yksimielisimmillä. Kaikki ryhmät kannattivat lämpimästi juuri tätä toimenpidettä, jota ehdotuksessa nyt esille tuodaan. Sen vuoksi minullakin on niin paljon materiaalia; tätä asiaa tukee niin moni erilainen julkaisu, kirjoitus ja teksti.

Muun muassa Hallituksen kertomus valtiovarain hoidosta ja tilasta vuodelta 1998 liittyy nimenomaan tähän asiaan ja siihen, että korjasta tämän tyyppiseen selvään ongelmaan on saatava. Kertomuksessa sanotaan sanatarkasti näin: ”EU:n luopumistukiohjelman piiriin arvioidaan kaudella 1995—1999 tulevan 5 900 tilaa, mikä on huomattavasti vähemmän kuin ohjelmaa tehtäessä arvioitiin. Syyt liittyvät ohjelman ehtoihin ja maatalouden epävarmaan tilanteeseen.”

Arvoisa puhemies! Lakialoitteessa lähdetään siitä, että vastikkeen määrä, joka tällä hetkellä sellaisen kaupan osalta, jossa maatalon yritystoimintaa tai muuta yritystoimintaa jatketaan, on enintään 50 prosenttia, muutettaisiin 30 prosenttiin ja vasta sen alle menevästä kauppahinnasta määrättäisiin lahjavero. Tämä on erittäin yksinkertainen ja pieni muutos, jolla ei ole kovinkaan suurta valtiontaloudellista merkitystä, mutta sen merkitys tilanpidon kannalta, yrittäjän, jatkajan, kannalta on erittäin suuri.

Sukupolvenvaihdosten määrä on alentunut jyrkästi viime vuosina. Vuonna 98 määrä oli 374, kun se vielä 90-luvun alussa oli 2 000 vaihdoksen luokassa. Suurimpia syitä on kaksi. Tilakauppojen ja yrityskauppojen kalleus on niistä ehdottomasti numero yksi. Tämä johtuu myös tässä salissa tehdyistä valtiovalan päätöksistä ja nimenomaan siitä, että hinta on vedetty yhä ylemmäs ja ylemmäs ja vielä niin, että valtion viranomaisilla on kaksi tulkintaa hinnoista. Oikea tulkinta, jonka mukaan myös te-keskukset rahoittavat ti-

lakauppoja, on tuottohintaa. Se on se oikea hinta, joka kaupalle pitäisi asettaa. Mutta silloin, kun on näin tehty, on verottaja katsonut, että kaupassa on osa lahjaa, ja määrännyt lahjaveron päälle.

Toinen syy on tietysti maatalouden tulokehitys, joka on jatkuvasti ollut miinusmerkkinen jo useamman vuoden ajan. Sen vuoksi myöskään nuoret eivät mielellään lähde tälle alalle, koska he kokevat, etteivät ole samanlaisen tulokehityksen piirissä kuin moni tulonsaaja. He osaavat myös laskea, mikä heille on edullisempaa. Näin ollen tällainen muutos toisi heille erittäin suuren, ennen kaikkea taloudellisen, mutta myös kannustavan eleen siihen, että valtiovalta on halukas siihen, että myös maaseudulla on yritystoimintaa ja työpaikkoja. Mielestäni yhtä tärkeää on olemassa olevan työpaikan säilyttäminen kuin uuden luominen.

Tämä on myös oikeudenmukaisuuskysymys ajatellen nykyistä kilpailutilannetta, nykyistä EU:ssa olemista ja sitä, että esimerkiksi hallitusohjelmassa sanotaan, että hallitus pyrkii yhteismarkkinoilla parantamaan maatalouden kilpailukykyä. Hallitusohjelmassa on myös viittaus sukupolvenvaihdoksiin, ja nyt meillä on tilaisuus tehdä se uudistus. Miksi maatilaa tai muun pienyrityksen hankkimisen, työpaikan hankkimisen itselle, pitää olla niin kallis toimenpide, kun me muutoinkin tässä salissa ja monissa eri tilanteissa ja tilaisuuksissa puhumme yrittäjyyden puolesta ja haluamme luoda kaiken aikaa uusia työpaikkoja?

Arvoisa puhemies! Kun esittelin lakialoitetta hallituspuolueiden edustajille kevätkaudella, sain kaikilta samanlaisen vastauksen: "Asia on hyvä, mutta kai ymmärrät, että tässä tilanteessa en voi lakialoitetta allekirjoittaa." Minä varmasti ymmärrän ja moni muukin tässä salissa ymmärtää asian, mutta hyvät kollegat, ymmärtäkö se nuori, joka on aloittamassa yritystoimintaa, joka on jatkamassa maataloutta, tällaisen suhtautumisen asiaan? Pitääkö se oikeutettuna puheita siitä, että asia on hyvä, mutta sitä ei voida toteuttaa "tässä tilanteessa"? Nyt jää selvästi meidän kaikkien ratkaistavaksi, minkälaista näkemystä me edustamme tässä talossa: Edustammeko sitä näkemystä, joka meillä oli kaikilla ennen vaaleja, toteutuuko se myös vaalien jälkeen ja tällä istuntokaudella? Toivon, että niin käy.

Arvoisa puhemies! Olen itse ensimmäistä kertaa puhumassa tästä asiasta tässä talossa, mutta tässä talossa on moni muu minua ennen puhunut

samasta asiasta ja kuitenkin se ei ole mennyt eteenpäin. Nyt on viimeiset hetket siihen, että tämä viedään myös päätökseen, oikeanlaiseen päätökseen. Tämän tukena ovat myös erittäin monet suomalaiset järjestöt, yrittäjyyteen, kauppaan liittyvät järjestöt. Ne ovat myös esittäneet saman suuntaisia ajatuksia. Niin toivonkin, että valiokuntakäsittelyssä tämä lakialoite saa mahdollisimman nopean ja oikeudenmukaisen lopputuloksen.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Kannatan lämpimästi ed. Lepän lakialoitetta. Tämän toteuttaminen olisi askel siihen suuntaan, jota vääjäämättä meillä tarvitaan. Kysymys perusmaatalouden jatkuvuudesta ja tilojen sukupolvenvaihdosten toteutuksesta on hyvin vakava. Siihen pitäisi kaikkein tavoin niin tulotasoa parantavien ja tulon vakautta ja ennakoitavuutta parantavien toimenpiteiden, sosiaaliturvaan liittyvien parannusten kuin myös verotuksellisten ratkaisujen kautta kyetä myönteisellä tavalla vaikuttamaan.

Arvoisa puhemies! Hallitus on ohjelmassaan pitänyt tärkeänä sukupolvenvaihdosten edistämistä ja niiden toteuttamista, mutta käytännön toimet näyttävät kuitenkin johtavan päinvastaiseen suuntaan. Luopumistukijärjestelmän jatkuvuus on vaakalaudalla. Parhaillaan selvitetään, miten ylipäättensä koko järjestelmää tullaan jatkamaan, ja tämä epävarmuus on jo heijastumassa kielteisellä tavalla maaseudun yrittäjien ja tilanhoidon jatkuvuutta ja jatkajakysymystä pohittaviin pariin. Mielestäni nyt tarvittaisiin kansallisesti sellaiset selkeät ratkaisut, joilla kyettäisiin varmistamaan perusmaatalouden jatkuvuus, kehittyminen ja tulevaisuus kautta maan.

Ed. Oinonen: Arvoisa herra puhemies! Käytetyt kaksi puheenvuoroa, lakialoitteen tekijän ed. Jari Lepän ja kansanedustaja Väistön puheenvuorot, ovat sellaisia, joihin hyvin mielellään haluaa yhtyä. Meillä on vakava huoli siitä, säilyykö maaseudulla peruselinkeinon jatkajia. Nämä ratkaisut, joihin kyseinen lakialoite, joka on kansanedustaja Lepän tekemä, tähtää, edesauttaisivat toteutuessaan hyvin välttämättöminä ratkaisuinä tätä päämäärää. Samalla kun on kysymys veroratkaisusta, joka tässä on esillä, toisin sen esille myös siinä tapauksessa tapahtuvassa sukupolvenvaihdoksessa, jossa se käy perinnön kautta. Toivon, että kansanedustaja Lepän esittämä malli voisi olla myös siinä käytettävä malli.

Ed. K a n t a l a i n e n : Arvoisa puhemies! Todella ihan mielenkiintoinen, hyvä, kannatettava ja selvitettävä asia tässä on esillä. Olisin toki toivonut ed. Lepän ottavan vähän laajemman näkökulman tähän asiaan. Puhutaan siitä, että maataloilla sukupolvenvaihdosten määrä on pudonnut noin 2 000:sta nykyiseen vajaan 400:aan. Myös perheyrittyspuolella on tilanne se, että lähivuosina on odotettavissa noin 40 000 sukupolvenvaihdostilannetta, jotka ovat johtamassa siihen, että perheen nuori varmasti kaksi kertaa miettii, onko mahdollisuus lainarahalla lunastaa itsellensä työpaikka. Hiukan tätä samaa analogiaa, mikä tässä on esitetty, muuntaen olisi varmastikin mahdollista miettiä tätäkin kysymystä. Omalta osaltani olen ymmärtänyt, että hallitusohjelmassa on selkeä kirjaus sukupolvenvaihdostoiminnan edistämisestä. Siinä mielessä uskon, että tämäkin asia tulee sekä maatalouden puolelta että myös yrittäjien puolelta esille.

Ed. E. L a h t e l a : Arvoisa puhemies! Varmasti tämä ed. Lepän tekemä aloite jossakin mielessä on hyvä, mutta en usko sukupolvenvaihdoksen olevan täysin tästä kiinni. Enemminkin lienee epävarmuustekijää kokonaisena koko maatalouden tulevaisuudesta. Tämä välivaihe on sen tyyppistä. Tällä hetkellä usko näyttää pikkuhiljaa olevan lisääntymään päin, koska investointipuolella on viriämässä kuitenkin huomattavia hankkeita ja lukumääräisesti paljon Suomessa, navetoita ja kaikkia. Uskotaan jo siihen, että Suomessa tarvitaan kotimaista elintarviketullisuutta ja alkutuotantoa.

Mutta suurin syy lienee kai asenteissa koko tässä sukupolvenvaihdostilanteessa ja elämänmuutoksessa. Ei enää ole välttämättä kuin yksi tai kaksi lasta perheessä maatilallakaan ja sehän lapsi koulutetaan hyvin pitkälle. Kyllä se lapsi, kun käy korkeakoulututkintoja muutamat läpi ja kolmikymppisenä tulee katselemaan paikkoja sitten, kun on tutkintopaperit taskussa, miettii, käykö se paskahäntiä hoitamaan vai mitä se tekee. Todennäköisesti se ottaa hallintoviran. Kyllä kai asennepuolellakin hyvin paljon on muutosta, mutta osin tässä on esteitä myös tällä puolella. Siinä on se kalleus. Niin kuin ed. Leppä ja joku muu totesi, siinä ostetaan ikään kuin itselle työpaikkaa ja mahdollisesti jopa elinikäistä velkaakin, niin kyllä sille puolen tarvitaan sen tyyppisiä toimenpiteitä. Saksassa minusta on hyvä systeemi, mistä saatiin joskus selvitystä valiokunnassa. Siellä toimii ilmeisesti huomattavasti paremmin

se systeemi. Jotain mallia meidän sieltäkin pitäisi katsoa.

Ed. L e p p ä : Herra puhemies! Erinomaista on ed. Kantalaisen näkökulma siihen, että myös muuhun yritystoimintaan tätä pitää soveltaa. Juuri näin on asia. Ei näitä voi erilaiseen asemaan asettaa, koska samanlaisia työpaikkoja ne ovat meille jokaiselle.

Ed. Esa Lahtelalle: Juuri tällaista tulevaisuuden uskon luontia me tarvitsemme tästä talosta kentälle päin sinne, missä sitä ei ole. Kun me täällä sen sanomme ja kun se yksimielisesti täältä tulee, silloin se myös vaikuttaa selkeästi siihen tulevaisuuteen, jota siellä nuoret miettivät.

Ed. V ä i s t ö : Herra puhemies! Päätöksenteon tulevan yritystoiminnan ratkaisuista tai ammatinvalinnasta on aina kokonaisuus, ja kaikki tiedossa olevat asiat siihen vaikuttavat. Asia on siten niin yritystoiminnan puolella kuin myös maataloilla ja maaseutuyrittäjyydessä yleensä. Mielestäni olennaista on, että me loisimme nyt sellaisen vakaan järjestelmän, että koulutustautasta riippumatta ihmisillä olisi riittävät elämisen edellytykset, kyllin hyvä sosiaaliturva ja elämisen laatu ja myös edellytykset tehdä vapaasti valintansa, jatkaako tilanpitoa tai jatkaako, niin kuin ed. Kantalainen aivan oikein toi esiin, yritystoimintaa pienyrityksen, perheyrittäjäyksen, osalta. Nämä ovat sellaisia kokonaisuudessaan ratkaistavia asioita, jotka ovat hyvin pitkäjänteisiä kysymyksiä. Siitä syystä me nyt tarvitsimme juuri sen tyyppistä ratkaisua, mihin ed. Lahtela viittasi, että Saksassa on selvästi sukupolvenvaihdoksia haluttu verotuksellissinkin keinoin edistää.

Miksi me täällä puhumme ja miksi hallituspuolueiden edustajat täällä vain asiasta puhuvat? Eikö nyt olisi korkea aika juuri tässä tilanteessa toteuttaa näitä ratkaisuja? Vie aikansa, ennen kuin mielialat taas kääntyvät ja ennen kuin saamme todella yrittäjiä, jatkajia tiloille ja yrityksiin, kun tällainen alamäkivaihe on ollut valalla.

Nyt todella siis tarvittaisiin myönteisiä päätöksiä, myönteisiä signaaleja siitä, että työtä kannattaa tiloilla tehdä ja että siellä tarvitaan uusia nuoria voimia, yrittäjyyttä, samoin myös yritysten osalta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

13) Laki työttömyysturvalain 18 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 77/1999 vp (Esko-Juhani Tennilä / vas)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden osastoon.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Tennilä: Arvoisa puhemies! Työttömyysturvasäädösten tulee olla sellaisia, että ne motivoivat työtöntä vastaanottamaan myös hyvinkin lyhytaikaisen, päivän parin tai kenties viikonlopun verran jatkuvan, työjakson. Näin ei nyt ole. Siksi esitänkin tässä lakialoitteessani, että työttömyysturvasäädöksiin palautetaan niin sanottu suojaosa. Se tarkoittaa sitä, että työtön voi tienata tietyn verran kuukaudessa, ilman että tuo määritelty tulo vielä syö työttömyysturvaa.

Työttömyysturvan sovitellussa päivärahaa oli ennen vuoden 1997 alussa voimaan tullutta muutosta niin sanottuna suojaosuutena 750 markkaa kuukaudessa. Toisin sanoen vasta 750 markkaa ylittävä työtulo kuukaudessa johti siihen, että soviteltua päivärahaa koskevia pykäläitä ryhdyttiin käytännössä soveltamaan. Vuonna 1997 voimaan tullessa laissa työtulojen vaikutusta päivärahaan kylläkin lievennettiin, mikä oli myönteistä, mutta suojaosuuden poistaminen oli työttömien ja koko tämän järjestelmän kannalta huononnut. Uusi järjestelmä on nimittäin aikaisempaan verrattuna työttömille ankarampi 2 000 markan lisätuloon saakka. Siis nyt ei ole olemassa taloudellista motivointia siihen, että menisi ihan tällaisen pienen patkan tekemään, kuten aikaisemmin oli.

Suojaosan palauttaminen ja sen korottaminen 1 000 markkaan kuukaudessa kannustaisi työttömiä hankkimaan työtuloja samalla, kun se keventäisi työttömyysturvan hallinnointia. Suojaosan palauttaminen tekisi sovitellun päivärahan muutenkin työttömien kannalta nykyistä edullisemmaksi. Minä siis esitän sitä, että työttömien kannalta tämä koko laskenta alkaisi vasta 1 000 markasta. Kuka tahansa työtön voisi siis tienata kuukaudessa 1 000 markkaa, ja vasta sitten alettaisiin soveltaa nykyisen asteikon mukaisia sovitellun päivärahan säädöksiä.

Minusta meillä tarvitaan tällaisia kannustimia siihen, että pienikin työpätkä kannattaa ottaa

vastaan. Nyt järjestelmä on hyvin kankea, byrokraattinen ja kyllä se joissakin tapauksissa on johtanut siihen, ettei niitä ihan pieniä työpätkiä arvaa mennä ottamaan vastaan, koska päiväraha kuukaudessa, kokonaistulo kuukaudessa, jopa pienenee, ja siellä on vielä se kauhea byrokratia, kun sitten sen päivärahan laskennan jälkeen saa sitä pienentynyttäkin tuloa odottaa, joskus toivottomankin kauan. Eli tässä olisi minusta remontin paikka.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Ed. Esko Juhani Tennilän aloite on ihan hyvä, mutta se ei kuitenkaan saavuta sitä tulosta, mikä tässä pitäisi kaiken kaikkiaan saavuttaa. Tässä ed. Tennilä on luetellut muutamia ongelmia, mitä nykyisessä työttömyyspäivärahajärjestelmässä erityisesti sovitellun päivärahan kohdalta on olemassa. Olen samaa mieltä siitä, että ongelmallista on se, että palkkatodistus pitää hankkia, ja ongelmallista on nimenomaan se, että palkkatodistus ei aina ole kerralla sellainen kuin sen pitäisi olla. Siitä johtuvat ne viivästykset, mitä sekä Kelalla että kassoissa on.

Tässä on yksi ehkä väärinymmärrys siinä, että myös aikaisemmassa järjestelmässä, kun oli tämä 750 markan suojaosa, piti, vaikka olisi ollut yhden tunnin työssä, aina toimittaa palkkatodistus todistukseksi siitä, että työtulo ei ole ylittänyt 750:tä markkaa. Siis suoja-osa ei ratkaise palkkatodistusongelmaa. Palkkatodistus pitää olla aina, kun henkilö on ollut työssä, olipa se lyhyt tai pitkä aika.

Miksi vuoden 1997 alusta luovuttiin nykyisestä järjestelmästä — tai sitä ennen kolme vuotta voimassa olleesta järjestelmästä — johtui siitä, että entisessä järjestelmässä tuli kannustinlouku 750 markan kohdalle. Eli henkilön ei kannattanut ottaa patkätöitä vastaan, jos siitä ansaitsi yli 750 markkaa. Yksi osa siitä oli se, että 750 markan ylittävältä osalta leikkuri oli peräti 80 prosenttia, jolloin siitä jäi enää vain 20 prosenttia bruttotuloa hyödyksi henkilölle. Se oli aivan liian kova leikkuri.

Lisäksi se oli vaikea laskea. Eli jos henkilölle tarjottiin esimerkiksi kahden tonnin urakka, niin sitä ei pystynyt puhelimesta laskemaan, miten siinä käy, jääkö käteen mitään vai tuleeko kalliimmaksi, kun matkakustannukset ja kaikki lasketaan. Ja kun olen ollut sillä luukulla, jolla olen joutunut vastaamaan puheluihin, joissa ihmiset kysyvät, kannattaako mennä töihin, kun tällaista palkkaa on tarjottu, niin minua harmitti joka kerta se, että sitä piti ruveta erikseen laskemaan,

kun se oli niin monimutkainen järjestelmä, että siitä ei heti saanut selvää, mikä käteen jäävä osuus oli.

Miksi sitten 1.1.94 alkaen yleensä tuli soviteltu päivärahajärjestelmä? Sitä ennenhän oli sellainen järjestelmä, että maksettiin niiltä päiviltä työttömyyspäivärahaa, jolloin henkilö ei ollut töissä, ja kun hän oli töissä, niiltä päiviltä ei maksettu ollenkaan. Osa-aikatyössä oli eräänlainen soviteltu. Ongelmaksi muodostuivat sellaiset alat, joilla normaali työ ei ollut osa-aikatyötä mutta joilla joskus tuli osa-aikaisia päiviä. Jos esimerkiksi rakennusosalalla henkilö oli kaksi tuntia aamulla töissä ja sitten pakkaneen nousi 25 asteeseen, niin hän ei saanut minkäänlaista korvausta loppupäivältä, vaikka hän täysin ilman omaa syytään joutui jäämään pois töistä.

Siitä, minkä vuoksi järjestelmä on muutettu 1.1.94 alkaen, olen kuullut ed. Soininvaaralta sellaisen version selitykseksi, että ongelmana olivat sellaiset työntekijät, joiden kohdalla ei voi määritellä työhön kuluvaan aikaan, esimerkiksi teatteriohjaaja tai joku sellainen henkilö, jolla työ voi muhia ikään kuin päässä eikä pelkkää työtä ole se, milloin hän kirjoittaa tai osallistuu muuten työn tekoon; tähänään voi tapahtua myös kotona, jolloin ei mennä erikseen työkohteeseen. Voi olla, että viikon konkreettisesta työstä voi saada kuukauden verran palkkaa. Se on ollut se syy, minkä vuoksi soviteltuun päivärahaan on 1.1.94 alkaen lähdetty.

Kaiken kaikkiaan tämä on ongelma, että soviteltu päivärahajärjestelmä on tällainen. Tässä on ihan selvästi kannustinloukku, ja siihen on monia syitä. Ensimmäinen suuri ongelma on se, että saman sovitellun päivärahan piirin on laitettu liian erilaisia työsuhteita. Siihen kuuluvat osa-aikatyöt, alle kuukauden kokoaikaiset työt, sivutyöt, lyhennetyt työviikot, lyhennetyt työpäivät, lyhyet lomautukset ja sääpäivät. Eli näin erityyppiset työt eivät voi olla saman järjestelmän piirissä. Järjestelmä ei ole siis toimiva kaikissa näissä eri työmuodoissa. Sen vuoksi meidän pitäisi kehittää sellainen järjestelmä, jossa me ottaisimme kylmän viileästi muutamia työsuhtemuotoja ulos sovitellusta päivarahasta ja miettsimme, minkä tyyppiset työt sovitellun piiriin jäisivät.

Kassojen ja Kelan kannalta ongelma on nimenomaan se, että palkkatodistukset viivästyvät yleensä varsinkin julkisella sektorilla. Jos henkilö on vaikkapa kaksi tai viisi päivää töissä, niin palkkapäivä on 1., 15. tai 30. päivä ja palkkatodistus tulee sen jälkeen. Eli jos sattuu olemaan

alkukuusta töissä ja kuukauden viimeinen päivä on palkkapäivä, niin palkkatodistuksen saa vasta kuukauden kuluttua, ja sen jälkeen, kun se on lähetetty maksajalle, niin jos maksaja ei näe siitä, mille ajalle se on, mitkä päivät henkilö on ollut töissä, niin hänen pitää soittaa vielä työnantajalle ja kysyä. Palkkatodistusten kirjoittaminen aiheuttaa pätkätyön työnantajillekin lisäharmia, koska monesti ne pitää kirjoittaa käsin, että henkilö saa todistuksen heti, että pystyy lähettämään hakemuksensa.

Eli jotain pitäisi tehdä, että saataisiin tästä systeemistä parempi. Toivon, että asiaa mietittäisiin yhdessä ja katsottaisiin eri puolilta, minkä takia tämä järjestelmä on tällainen. En syyttäisi kassoja ihan kokonaisuudessaan siitä, että asiat eivät toimi. Siellä on muutamia sellaisiakin, joista tiedän, että päiväraha voi viipyä kolmekin kuukautta, jos näitä pätkätyöpäiviä on sovitettu. Mutta tiedän ainakin yhden kassan, se on hotellija ravintola-alan kassa, jossa on paljon tällaisia työsuhteita ja joka on päättänyt, että heillä on riittävästi työvoimaa tekemässä näitä asioita. Siellä tämä homma luistaa paremmin. Täytyy vielä sanoa, että myös näitten työntekijöitten koulutus siihen, että heillä on palkkatodistus valmiina työnantajalle esittää, kun he menevät töihin, helpottaa sekin huomattavasti. Eli ikävä kyllä ed. Tennilän tekemä lakialoite ei ratkaise näitä ongelmia mutta on yksi ehdotus ehdotusten joukossa.

Ed. E. L a h t e l a : Arvoisa puhemies! Jos valittavana olisi ennen vuotta 94 ollut työttömyysturvalaki tai nykyinen järjestelmä tai tämä ed. Esko-Juhani Tennilän tekemä lakialoite, niin minä valitsisin tämän. Tietysti jos voitaisiin palata ennen vuotta 94 olleeseen tilanteeseen, niin se olisi kaikkein paras; itse olen tehnyt siitä lakialoitteen. Minä en näe siinä semmoista ongelma-aikeaa, mitä edellinen puhuja näki, jotta siinä olisi jonkin tyyppistä ongelmaa jonkun pakkaspäivän tai tammöisen osalta, koska silloinhan työttömälle ihmiselle niitä tunteja voitiin kasata viikon varrelta niin, että siitä tuli kokonainen työttömyyspäivä, ja maksaa se pois. Siitä on tammöisiäkkin tulkintoja olemassa. Minä en tiedä, miten sillä kyseisellä kassalla, missä ed. Huotari oli töissä, meneteltiin.

Tähänään jollakin tavalla tuntuu ihme systeemiltä, että silloin vuonna 97, kun tehtiin tätä työttömyysturvauudistusta, tämä meni huomattavasti huonompaan suuntaan. Minusta sitä suojaosuutta olisi pitänyt joka tapauksessa jättää

siihen. Hyvä esimerkki siitä on viime joulun alta, kun kaveri meni myymään havuja tuonne torille ja työnvälitystoimisto pyysi sitten selvittämään, paljonko hän hankki, kun havuja myi. Jos olisi jotain muuta kuin havuja, niin kuulemma olisi onnistunut, mutta siinä piti tehdä selvitys siitä, että on tehnyt kauppaa. Kun kaveri selvityksen vei, jotta hän 90 markan edestä myi niitä, niin ei kuulemma vielä vaikuttanut sitten tähän juttuun. Eivät viitsineet lähteä tekemään muutosta vaan syyttivät, että tässä on laittomasti, asiattomasti otettu työttömyysturvaa.

Ed. Puhjo: Herra puhemies! Ongelma on työttömillä tosiaan se, että lyhytaikaisiin työsuhteisiin ei voi lähteä, ja toivottavasti ed. Tennilän tekemä lakialoite saisi jotain potkua sitten valio-kunnassa, jotta ongelmavyöhyteen päästäisiin kiinni. Yksi asia, mikä ei tässä ole tullut esille, on se, että vaikka itse työntekijä ja työtön hyötyvät tästä järjestelmästä niin, että korvaukset eivät pienene suojaosuuden takia, on myöskin ongelmia itse elävässä elämässä työpaikoilla, kun on monia aloja, joilla tarvitaan äkkiä uutta työvoimaa lyhyisiin työsuhteisiin. Eikä tarvitse mennä kuin sairaalamaailmaan, niin jokapäiväistä arkea on siellä se, että osastoilla muutenkin kiireiset hoitajat joutuvat käyttämään liian paljon aikaa soittaakseen sijaisia välttämättömiin työtehtäviin, ja kun ei kerran ole halukkuutta tällaisiin, niin työn sujuminen itse sairaalaosastoilla kärsii siitä, kun muutenkin niukat henkilöstövarat sitä jo heikentävät.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Varmasti jokaiseen järjestelmään sisältyy ongelmia, mutta kyllä minä nykyistä tilannetta pidän todella huonona, kun on näin jäykkä tämä järjestelmä. On hankalaa ottaa päivän työrupeama vastaan tai viikonloppukeikka tunturiin vaikkapa tarjoilijaksi, vaikka olisi miten suuri halukin lähteä, kun päiväraha alkaa heti pienentyä. Tämä on todellinen ongelma tosielämässä, ja tästä ei päästä muutoin kuin määrittelemällä tietty suojaosa, että sen voi tienata ja se ei kuitenkaan päivärahaa vielä syö. Kyllä se olisi selvästi joustavampi järjestelmä ja motivoisi työttömiä ottamaan pienenkin työpätkän vastaan. Nyt tilanne on tosi hankala. Tilanne on usein se, että työpätkää ei oteta vastaan syystä tai toisesta, mutta syyllä tai toisella perustellaan siitä kieltäytymistä. Pitää siis luoda kannustimia.

Minä myönnän, että jokaiseen järjestelmään liittyy vaikeuksia ja hankaluuksia, mutta kyllä

tämä nyt on kaikkein heikoimmalla mallilla, mitä tämä on ollut vuosikymmeneen ainakin, tämä nykyinen hyvin jäykkä järjestelmä. Meidän laatimassamme laskentakaaviossahan kukaan työtön ei häviäisi. 1 000 markasta alkaisi laskenta, eli mentäisiin sen nykyisen asteikon mukaan, mutta se 1 000 markkaa olisi ensin tienattavissa, ilman että leikkuri lähtisi liikkeelle.

Täällä on vähän ihmetelty, miksi tämä suojaosa hävisi, ja jos huono on muisti joillakin kansanedustajilla, niin minäpä muistutan, että viime kaudella työttömyysturvaa yleensä leikattiin aika monelta kohtaa, ja suojaosahan meni juuri näitten valtiontalouden leikkausten mukana.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Muistan kyllä hyvin, miten tämä ratkaisu syntyi, ja muistan senkin, että soviteltu päiväraha oli juuri se, joka vei sitä rahaa vähän, eli kun muiden piti olla säästöjä, niin tähän tarvittiin sitten pikkuisen lisää rahaa. En ole vielä katsonut tuosta punaisesta kirjasta tai tuosta tilinpäätöksestä, miten tämän kohdalla kävi, mutta ed. Tennilän esittämä malli aiheuttaisi kannustinloukun 1 000 markan kohdalle. Ensin 1 000 markkaan asti kannattaisi käydä töissä, sen jälkeen 50 prosenttia leikkuria.

Toki tämä on parempi kuin se, että aikaisemmin leikkuri oli 80 prosenttia. Sehän oli aivan hirvittävä. Silloin siitä ei jäänyt yhtään mitään käteen ja ihmiset sanoivat ihan suoraan, että heidän ei kannata tehdä sitä yli 750 markan tai jos he tekevät, niin se tehdään sitten pimeänä. Eli se aiheutti sen, mutta totta kai tämä olisi ehdottomasti parempi malli kuin se aikaisempi malli. Mutta tässä tarvitaan myös sellaista asennemuutosta, että kaikki työ aina kannattaa vähän pitemmällä aikavälillä jo ihan eläkekertymien ja kaikkien muittenkin johdosta. Aina pitäisi vähän muitakin asioita ajatella kuin juuri sinä päivänä käteen tulevaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

14) Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 80/1999 vp (Tanja Karpela /keskym.)

Toinen varapuhemies: Puhemies-neuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Karpela: Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti paikaltani.

Jokainen meistä ihan varmasti tiedostaa hoitopaikkojen riittämättömän määrän niissä kunnissa, joihin muuttopaine suuntautuu. Esimerkkinä voin mainita Uudenmaan, missä itse myös asun: Siellä hoitojonot ovat varsin pitkät. Perustamiskustannusten valtionosuuden palautusvelvollisuushan rajoittaa tällä hetkellä kunnan mahdollisuuksia erityisesti esimerkiksi päivähoitojärjestämisessä.

Ongelmaksi on muodostunut se, että jos kunta on saanut valtionosuutta päivähoitotilan rakentamiseen, niin tätä tilaa ei voidakaan luovuttaa muun toiminnan ylläpitäjälle kuin omalle päivähoito-organisaatiolle ilman valtionosuuden palautusvelvollisuutta. Tämä koskee siis erityisesti perustamishankkeeseen myönnettyä valtionosuutta, kun kunta luovuttaa tilat yksityiselle yrittäjälle, joka on siis hoitanut palvelun järjestämisen yksityisen hoidon tuella. Tämä estää mielestäni käytännössä kaikkien vaihtoehtojen käyttämisen päivähoidossa.

Siksi mielestäni olisikin parempi, että valtionosuutta ei voitaisi periä takaisin sellaisella perusteella, että omaisuus vuokrataan toiselle käyttötarkoituksen säilyessä ennallaan taikka sitten, jos mainittu peruste on syntynyt myöhemmin kuin 30 vuoden kuluttua hankkeen valtionosuus-selvityksen antamisesta. Tällä tavalla voitaisiin ainakin yhdellä keinoin vastata ja helpottaa esimerkiksi kuntien päivähoitopaikkojen järjestämissäpainetta.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Ed. Karpelan tekemä lakialoite koskee asiaa, jota käsitelimme aika perusteellisesti sosiaali- ja terveysvaliokunnassa viime kaudella. Olisin toivonut, että ed. Karpela olisi ehtinyt kuunnella vastaukseni. Pohdimme hyvinkin paljon sitä, mitä tapahtuu, jos tällainen lakimuutos tulisi. Todennäköisesti siinä kävisi niin, että joissakin kunnissa vasta korjattuja rakennuksia, jopa uudehkoja rakennuksia, luovutettaisiin yksityiseen toimintaan. Silloin voi kysyä, miksi kunnan täytyy rakentaa se rakennus valtionavulla, jos toiminta halutaan yksityistää, miksi kunta ei järjestä päivähoitoa niissä tiloissa.

Tällä hetkellä esimerkiksi kotikaupungissani Kajaanissa on annettu kunnan päiväkodin tiloja muun muassa montessorikoulun käyttöön. Asiat on pystytty neuvottelemaan sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Se on täysin mahdollista nykyisenkin järjestelmän puitteissa, mikäli ministeriö katsoo, että sama tehtävä jatkuu siinä.

Mutta esimerkiksi Karjaalla tehtiin terveydenhuollon ratkaisu, jossa Folkhälsan haki lupaa ostaa tilan. Siellä päädyttiin vuokratarkaisuun, joka kyllä myöhemmin on osoittautunut Karjaan kunnalle huomattavasti kalliimmaksi kuin kunnallisena toimintana hoidettu terveydenhoito.

Ed. Keränen: Arvoisa puhemies! Myös muuta sosiaali- ja terveydenhuoltoa kuin päivähoitoa järjestetään kunnissa tänä päivänä hyvinkin monella tavalla. Varsinkin järjestelyt, joissa kunnan toimintoja ja palveluita on siirretty yksityiselle, ovat tulleet hyvinkin tavallisiksi. Esimerkiksi Koillismaalla olemme suorastaan provosoineet yksityistä toimintaa sosiaali- ja terveyspalvelualalle.

Nyt tällainen uusi toiminta, aivan niin kuin ed. Huotari totesi, saattaa korvata kunnan aikaisemmin järjestämää toimintaa ja tilat saattavat jäädä tyhjilleen. Ei ole tarkoitus suinkaan, että kunta rakentaissi yksityisille yrittäjille tiloja, vaan lakiehdotusta todennäköisesti pitää tältä osin jollakin tavalla jalostaa.

SVOLin säännökset olivat aikanaan tietysti paikallaan, kun valtio halusi oikein tosissaan tarkkailla ja säännellä kuntien toimintaa. Tähän päivään tällaiset rajoitukset eivät sovi. On tosiaan, että kun näitä palveluja järjestetään eri tavalla, niin tämän tyyppinen muutos saattaisi aiheuttaa ihan selviä säästöjä.

Ed. Karpelan aloite on sinänsä hyvä, että asia tulee keskusteltavaksi. Me otamme asian jälleen kerran sosiaali- ja terveysvaliokunnassa uudelleen käsiteltäväksi. Toivottavasti tästä jotakin saadaan aikaan.

Ed. Ihmäki: Arvoisa puhemies! Ed. Karpela on tehnyt aloitteen aiheesta, joka on tunnus-tettu ongelmaksi myös terveydenhuollon saralla. Esimerkiksi erilaisten kansanterveysjärjestöjen tai -yhdistysten toimesta tapahtuva ryhmäkuntoutustoiminta, joka olisi haluttu tapahtuvan il-taisin terveyskeskuksissa, on ollut mahdotonta tämän lain takia, mihin muutosta nyt haetaan. Illalla terveyskeskusten tilat olisivat vapaat eikä niillä olisi muuta käyttöä. Sairaat taas tarvitsisi-

vat kuntoutusta, ja nyt tilat ovat olleet käyttämättömiä ja kuntoutus jää antamatta. Minusta tässäkin asiassa pitäisi ottaa järki käteen ja tutkia asiaa.

On totta, että sosiaali- ja terveysvaliokunta on käsitellyt aihetta. Itsekin olen tehnyt asiasta monta kirjallista kysymystä, mutta kovin kankeasti tämän kaltainen asia on mennyt eteenpäin. Totean, niin kuin ed. Keränen, että tänä päivänä tällaiset rajoitukset eivät enää kuulu asiaan ja tässä pitäisi nyt päästä eteenpäin.

Ed. E. L a h t e l a : Arvoisa puhemies! Tämä kuuluu minusta sellaiseen ideologiseen sarjaan aika pitkälle. Aloitteesta oikeastaan henkii se ajatus, että yksityinen on kaunista. Tässäkin ajatellaan, että kuntaan on rakennettu päivähoitotila ja kunta ei voi sitä ylläpitää tai se saa palvelun halvemmalla, kun ostaa sen ulkopuoliselta, joka harrastaa kuitenkin samaa toimintaa. Silloin pitää sanoa, että on siellä kunnassa merkittäviä virkamiehiä ja päättäjiä, jos eivät pysty saamaan kunnan toimintaa niin tehokkaaksi kuin yksityinen. Kysymyksen on siitä, miten niiden samojen ihmisten avulla, kun he siirtyvät vaikka sen yksityisen palvelukseen, yllättäen saadaankin sitten tehokasta toimintaa siinä samassa tilassa. Jotain mätää on silloin laskentatavoissa. Silloin vyörytetään joitakin muita kustannuksia tässäkin tapauksessa tavallaan sen päivähoidon päälle, jos lasketaan tässä yksittäisessä tapauksessa. Sitten perustellaan, että nyt onkin kannattavaa tehdä näinpäin, jotta myydään tässä yksityiselle, ja se tilakin pitää vielä antaa sille yksityiselle käyttöön.

Tämä on sellainen isomman keskustelun paikka. Tässä on jotain harhaa olemassa. Ainakin minä kunnallisena päättäjänä häpeän sellaista tilannetta, jos meidän kunnassamme tällaista tapahtuu, ja olen ilmaissut sen joissakin tapauksissa. On sitten laskettu tarkkaan ja todettukin se, jotta hyvän aika, ruokahuollossa vaikka siellä vanhainkodilla, mikä tämä palvelutalo mahtoi ollakaan, yllättäen kuitenkin se kunnallinen ruoanvalmistus olikin tehokkaampaa ja parempaa, kun laskettiin kaikki erityisruokavaliot. Tässä on jotain saman tyyppistä harhaa.

Ed. A k a a n - P e n t t i l ä : Arvoisa puhemies! Samanlaisia lauluja taidamme laulaa suurin piirtein tässä asiassa. Kyllä tämä on ratkaisun arvoinen mielestäni, sillä eiköhän, ed. Huotari, tärkein asia koko jutussa ole se käyttötarkoitus, mihin ne tilat on rakennettu, ja se käyttäjä, joka

sinne tulee. Äsken kuulin välihuutona, että siinä on valtion rahaa paljon takana. Toki siinä on valtion rahaa, mutta se onkin sen käyttötarkoituksen tarvitsijan rahaa osittain. Minä olen omassa kunnassani myös käytännössä nähnyt näitä mielettömyyksiä, joissa toiminta ainakin väliaikaisesti loppuu, kun siirrytään siihen, että yksityinen tulee samoihin tiloihin. Se on ilman muuta ollut näille käyttötarkoituksen tarvitsijoille aina hankala tilanne. Ei nyt meidän tällaisia mielettömyyksiä pitäisi päästää sentään toteutumaan.

Tämä näyttää olevan poliittinen asia. Minä ymmärrän sen juonteeseen, mikä siellä takana on, mutta eiköhän se nyt vähitellen sitten rauhoittuisi, koska laadunvalvontakeinoin, työnjohtamiskeinoin ja muilla tavoin se on kyllä saatavissa sellaisille urille, että nimenomaan sen kohderyhmän asioiden hoito onnistuu.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Selvityksessä, mikä noin vuosi sitten tehtiin, huomattiin, että valtakunnassa on hyvinkin paljon tyhjiä tiloja, terveydenhuollon tiloja tai erityisesti aikaisempia psykiatrisia hoitolaitoksia, jotka olivat huonoissa paikoissa sillä tavalla, että nykyisen avopalvelun aikana ne ovat jääneet tyhjiilleen. Sitä varten on olemassa neuvottelumahdollisuus sosiaali- ja terveysministeriön kanssa, ja sitä neuvottelumahdollisuutta ovat monet käyttäneet, muun muassa Folkhälsan, joka ensin halusi ostaa Karjaalla terveydenhoitotilat, mutta siihen valtio ei suostunut, että olisi luovutettu kokonaan ilman, että korvausta ei olisi tullut takaisin, mutta vuokrausmalli siihenkin tuli. Kuten sanoin, lehti-tietojen mukaan tämä on ollut kalliimpaa kuin kunnan itsensä järjestämänä aikaisemmin.

Joskus ihmettelen, että kunta saa halvemmalla palvelut yksityiseltä puolelta. Minä olen aina miettinyt sitä, mikähän siinä on sitä halvempaa. Ehkä juuri se on sitä halvempaa, että monet yrittäjät, esimerkiksi lastentarhanopettajat, jotka perustavat yrityksen ja rupeavat pyörittämään päiväkotia, eivät laske itselleen tarpeeksi suuria eläkemaksuja eivätkä vakuutusta sairauden varalta eivätkä hoida muita näitä velvoitteita, jotka työnantaja joutuu sivukuluina maksamaan. Se on ehkä ongelma, jos tuleekin se tilanne, että tulee työkyvyttömyys, eläketapahtuma tai jotakin muuta. Sitten ihmetellään, miten tässä näin kävi. Sen takia minusta pitäisi varjella vähän tai ainakin kertoa yrittäjille, mikä se todellisuus on, että myös nämä asiat pitäisi hoitaa kuntoon.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Yksityinen on kaunista silloin, kun se on järkevää. Vaikka ed. E. Lahtela tässä oli havaitsevanaan ideologian havinaa, tässäkin, kun hän kysyy, miksi kunta ei tee, vastaus on yksinkertaisesti se, että kunta ei tee kaikkea.

Minulla on tässä esimerkkiä sydänyhdistysten toiminnasta. Esimerkiksi vapaaehtoisena toimintana monet sydänyhdistykset haluavat antaa sydänpotilaille ryhmäkuntoutusta ja olisivat valmiit antamaan sitä terveyskeskuksen tiloissa, jotka olisivat vapaat iltaisin. Nyt voimassa oleva lainsäädäntö on estänyt antamasta tätä kuntoutusta. Mikä siinä on kaikkein surullisinta, on se, että sitä kuntoutusta ei sitten anneta. Minusta paljon tärkeämpää kuin se, että asiaa katsotaan ideologisesti, kuka omistaa tilat ja kuka tekee mitä, on se, että ne sydänpotilaat saisivat sitä kuntoutusta.

Ed. Huotarille haluan sanoa, että ei kai jokainen sydänyhdistys voi käydä neuvottelemassa Helsingissä. Kun käyttötarkoitus pysyy samana ja kuntoutusta antaa esimerkiksi vapaaehtoinen yhdistys, silloin voitaisiin näitä tiloja käyttää aivan hyvin pienellä vuokralla.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Tuskin nyt kenelläkään on mitään sitä vastaan, että sydänpotilaita kuntoutetaan. Väitän, että siihen ei nyt paikalta poistuneen edustajan lakialoitetta tarvitse toteuttaa, jotta se asia toteutuisi, minkä ed. Ihamäki toi esiin.

Käsitykseni mukaan tässä yritetään jälleen viedä eteenpäin yksityistämistä. Se kai tässä yksi keskeinen ajatus on. Niin kuin ed. Huotari totesi, se on tullut usein paljon kalliimmaksi kunnalle, kuntien veronmaksajille, ja ennen muuta se on johtanut siihen, että palvelutaso kaiken kaikkiaan maassa on alentunut. Niiden, jotka sanovat olevansa huolestuneita ihmisten edusta ja terveydestä, tulisi nimenomaan ajaa sellaista linjaa, että Suomen valtio omalta osaltaan takaa kuntien mahdollisuuden toteuttaa palveluja, mikä merkitsee sitä, että meidän hallituspuolueiden kansanedustajien pitäisi varmistaa riittävät valtionosuudet ja myös se, että valtio ja kuntaliitto tekisivät diilin, jolla sitouduttaisiin toteuttamaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut.

Byrokratiaa on aina. Se pystytään ilman tämän tyyppistä lakialoitetta aukaisemaan. Tiedämme myös sen, että aika tavalla on olemassa saalistajia, jotka odottavat sitä, että nimenomaan terveydenhoitokin avataan bisnekseksi,

jolloin siitä voidaan kääriä tiettyjä voittosiivuja aivan samoin kuin jostakin muustakin bisneksestä, mistä esimerkkejä mainitsin.

Ed. E. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Jotta ei jäisi väärää käsitystä, niin ed. Ihamäelle voisi todeta, jotta on kaksi eri asiaa se, onko sydänyhdistys vai siirretäänkö päivähoito kokonaan yksityiselle, niin kuin tässä kuvataan tilakysymyksiä.

Päivähoito raaimmillaan, jos se siirretään toiselle, ei ole kolmannen sektorin toimintaa niin kuin sydänyhdistystoiminta. Tämä on tässä oleellinen kysymys. Totta kai meidän pitäisikin monessa tapauksessa miettiä, onko meidän yksityistettävä vai onko sellaisia toimintoja, mitkä kolmas sektori voi toteuttaa. Luin yhden hyvän tutkimuksen, ja monissa muissa maissa kolmas sektori toteuttaa sen tyyppisiä palveluita, mistä ed. Ihamäki puhui, hyvin laajassa mitassa. Mutta ne eivät ole sillä lailla ollenkaan yksityistettyjä vaan aputoimintoja, joita suomalaisessa yhteiskunnassa tarvittaisiin. Se ei ole ideologinen kysymys. Totta kai siihen pitää antaa tilat käyttöön eikä se syö keneltäkään mitään pois eikä siinä käydä kamppailua, onko yksityinen kaunis, vaan se on kansalaisten vapaaehtoistoimintaa, jota tehdään ja jossa on mahdollisesti vahva järjestö, jota yhteiskunta tukee tänäkin päivänä. Yhdistelmätuella annetaan sinne jopa työntekijöitä. Yhdistyksen ei tarvitse maksaa mitään, eli se on ollut sinnepäin oikea signaali.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Ihmettelen kovasti ed. Ihamäen esittämää tapausta sydänyhdistyksestä, koska jos minä olisin kunnan sosiaalijohtaja tai terveysjohtaja tai perusturva-johtaja tai mitä se nyt olisikaan, minä toki maksaisin tälle yhdistykselle siitä, että se järjestää ennalta ehkäisevää tai kuntouttavaa terveydenhoitoa. Eihän siinä ole mitään järkeä, että tällaiselta sydänyhdistykseltä yleensä ruvetaan perimään vuokraa. Ilmeisesti tässä on ollut ihan muu tarkoitus kuin se, mistä ed. Ihamäki alun perin kertoi. Eli ongelma on tässä sama kuin monessa muussakin asiassa, eli isot ja pienet eivät sovi saman lainsäädännön puitteisiin. Aina joku kuitenkin kärsii.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Minun täytyy todeta, että ed. Huotari ei ehdi joka kuntaan sosiaali- tai terveysjohtajaksi. Sen takia meidän täytyy tehdä yleistä lainsäädäntöä, joka olisi yleisenä ohjeena kaikille.

Haluan vielä todeta, että en kannattanut tässä yhteydessä yksityistämistä. Kannatin vain tilojen vuokraamista silloin, kun ne ovat vapaat ja käytettävissä, ja silloin, kun käyttötarkoitus on tiloihin sopiva.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

15) Laki tieliikennelain 89 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 87/1999 vp (Pekka Kuosmanen / kok)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin liikennevaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kuosmanen: Arvoisa herra puhemies! Kysymyksessä on lakialoite tieliikennelain 89 §:n muuttamisesta niin, että polkupyöräilijän on ajon aikana aina käytettävä suojakypärää.

Suomessahan on polkupyöriä noin 2,5 miljoonaa kappaletta ja varsinkin näin kesäaikaan liikenteessä on päivittäin useita satojatuhansia pyöräilijöitä. Vuosittain pyöräilyonnettomuuksissa kuolee noin 50–60 henkilöä ja vuosittain vammautuu yli 30 000 henkilöä, joista vakavasti 1 500. Monelle kaatumistilanteessa tulee pysyvä aivovamma, joka johtaa henkilön pahasti invalidisoiutumiseen. Pyöräilykypärän käytöllä on erittäin tärkeä tehtävä siinä mielessä, että onnettomuustilanteessa se suojaa pään hyvin ja estää vakavat vammat.

Liikenneturvan tekemän tutkimuksen mukaan Suomessa tällä hetkellä polkupyöräilijöistä noin 23 prosenttia käyttää kypärää ajon aikana. Käyttöaste vaihtelee maan eri osissa. Ruuhka- ja Itä-Suomessa käytetään enemmän kypärää kuin Länsi- ja Pohjois-Suomessa. Liikenneturvan tekemien selvitysten mukaan pyöräilykuolemat vähenivät kahdella kolmanneksella ja loukkaantuneitten määrä yhdellä kolmanneksella, kun henkilö käytti suojakypärää ajon aikana.

Pyöräilykypäräpakko on ainoa ja nopea tapa vähentää turhia kuolemia ja aivovammoja. Kypäräpakko olisi myös tärkeä kansanterveyden ja -talouden kannalta. Niinpä lakialoitteeni lähtee

siitä, että polkupyöräilijöitten on ajon aikana käytettävä suojakypärää.

Ed. Akaan-Penttilä: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat, teitä on nyt kuusi siellä. Tulen tavallaan symbolistisesti puhumaan korokkeelta asiasta sen takia, että koen tämän itse erittäin tärkeäksi. Olen käytännön työssä nähnyt aivan liian monta surullista yksilökohtaista tapusta, joissa kypärän käyttö olisi estänyt hyvin kurjat vammat ja niiden jälkitilat ja pelastanut koko loppuelämän.

Tässä talossa on tänään vähän naureskeltu aloitteelle, että kaikenlaisia täällä tehdäänkin. Minä olen siitä jyrkästi eri mieltä. On sitten eri asia, minkä takia tällainen asia ei väestössämme sytytä automaattisesti positiivista ajatusta, myönteistä suhtautumista sellaiseen suojavälineeseen, jonka teho tiedetään. Teillä on erittäin hyvä lakialoitteen perusteluteksti edessänne, joten jos ette vielä ole sitä lukeneet, toivon, että luette ja muistatte nämä luvut ja yritätte omassa ympäristössänne käyttää näitä asioita hyväksenne. Se on parasta ennalta ehkäisevää työtä.

Voin vielä kommentoida näitä lukuja vähän. En lähde kliinisiä tapauksia teille kertomaan, se kai on turhan aikaista, mutta 50–60 polkupyöräilijää kuolee vuodessa. 25 vuotta sitten minä itse törmäsin samaan tilastoon, ja silloin nämä kaikki, arvoisa puhemies, olivat tapauksia, joissa pyöräilijä kaatui yksin, ilman että törmäsi mihinkään toiseen liikennevälineeseen, siis ei autoon, ei toiseen pyörään, ei moottoripyörään eikä mihinkään. Sehän tekee tästä asiasta toivottavasti teillekin sellaisen, että vähän heräätte miettimään. Kallossa on tiettyjä hyvin heikkoja kohtia.

Minä itse harrastan pyöräilyä jonkin verran ja olen huomannut, että kun tuollaisen 30 kilometrin pyörälenkin tekee pääkaupunkiseudulla, keskimäärin kolme läheltä piti -tilannetta on joka kerta edessä. Minä olen käyttänyt 20 vuotta pyöräilykypärää sen takia, että junailin silloin aikani, kun olin korvaklinikalla apulaisylilääkärinä, Apu-lehteen tällaisen jutun, jossa näitä asioita kai Suomessa ensimmäisen kerran kaivettiin esille, ja silloin oli hyvät kuvat silloisista aika kolhoista polkupyöräkypäristä. Nythän niiden tuotekehittely on aivan toisella tasolla. Niiden käyttö on mukavaa. Se on enemmän jostain perisuomalaisuudesta vain kysymys, että tätä asiaa ei oikein tahdota realisoida oikealla tavalla.

Ehkä tämä jotenkin on myös verrannollinen siihen, mitä meidän turvavyökäyttömme on tässä maassa. Osa teistä varmaan muistaa vielä sen

ajan, kun viisasteltiin sillä, pitääkö pakottaa kansalaiset tällaisiin asioihin. Ei tietenkään pidä pakottaa, mutta tässäkin asiassa toivoisin hyvin voimakasta valistusta, sillä vaikka nyt ei yhteiskunnan kuluja ajateltaisikaan, ne ovat aikamoiiset. Jos nuori ihminen vammautuu ja tehohoidon kautta kuitenkin jää henkiin mutta poistuu työelämästä, poistuu perhepiiristä kroonikkopäikälle, te useimmat täällä tiedätte, mitä se rahassa maksaa. Minua se ei ehkä nyt niin hirveästi tässä kiinnosta, vaikka se on tärkeä asia. Enemmän kiinnostaa se, kuinka on mahdollista, että järkevät täysi-ikäiset miehet esimerkiksi eivät suostu, eivät toiset niin kirveelläkään, käyttämään kypärää.

Se, että tämä ehdotetaan laiksi, tietenkin varmasti juristien mielestä on aikamoinen ongelma monella tavalla. Minustakin voidaan aivan hyvin kysyä, miten esimerkiksi valvotaan tällaisen lain toteutumista. Sehän on suurin piirtein mahdotonta. Mutta tämän ennalta ehkäisevä vaikutus on niin suuri, että jos ei se nyt ole välttämättä kypäräpakko, jokin muu vastaavan tyyppinen se voisi kuitenkin olla.

Samaten kokemuksia kypäräpakosta minusta Suomeen olisi syytä jonkin tahon hankkia Australiasta, Uudesta-Seelannista ja Kanadasta, siis tarkoitan valvontaan liittyviä ongelmia ja sitä, onko se tullut jotenkin hankalaksi tai onko se alentanut kansakunnan moraalia muuhun lainkäyttöön nähden tai vastaavaa. En tarkoita näitä tehokkuuslukuja. Ne on ihan selvästi jo huomioitu; lapsilla se nousee 3 prosentista 60 prosenttiin.

En rupea täällä ketään nimeämään, mutta usea kansanedustajakin on naureskellut minulle tänään tästä aloitteesta kahvilassa. Jos heidät saisi kääntymään ja he olisivat tämän asian puolesta, minä luulen, että ed. Kuosmanen olisi silloin tyytyväinen.

Tietenkin tavallaan on valitettavaa, että tähän ei ole kerätty yli sataa kansanedustajaa taakse, jolloin tämän painoarvo varsinaisessa valiokuntatyössä olisi toisenlainen. Kai teille kuudelle tuli selväksi, mitä mieltä olen tästä asiasta.

Ed. I h a m ä k i: Arvoisa puhemies! Ed. Kuosmanen lakialoite on tutkimisen arvoinen, ja sen perustelut ovat kattavat. Vaikka tässä yhteydessä puhutaan polkupyöräilijän — ja ehkäpä tähän kategoriaan sopii myös rullaluistelija — suojakypärän käytöstä, haluan tässä yhteydessä todeta, että tieliikennekuolemat Suomessa ovat vähentyneet merkittävästi. Vuonna 1973 Suomessa oli noin 1 200 tieliikennekuolemaa ja vuon-

na 1997 noin 400. Tietysti 400:ssakin on tuntuva määrä liikaa, mutta tämä huomattava lasku tieliikennekuolemissa on kuitenkin tapahtunut, ja vastaavanlainen aleneminen on tapahtunut myös loukkaantumisissa. Samassa ajassa kuitenkin autokanta on lisääntynyt ainakin viisin- tai kuu-sinkertaiseksi. Syy kehitykseen on siinä, että meillä on nykyisin paremmat tiet kuin aikaisemmin, paremmat päällysteet teillä, meillä on nopeusrajoitukset, meillä on parempi liikennekasvatus, meillä on jalankulkuväylät, meillä on pyörätiet, meillä on turvavyöpakko ja meillä on ollut myös esimerkiksi mopoilla kypäräpakko.

Tässä on itse asiassa tapahtunut merkittävä kansanterveyden paraneminen, ja tässä nimenomaan on ennaltaehkäisy parhaimmillaan. Tämä kansanterveyden paraneminen ei ole tapahtunut terveydenhuollon toimenpitein. Siis ei ole rakennettu yhtään terveystakeskusta eikä sairaalaa, vaan tämä kansanterveyden paraneminen on tapahtunut yhteiskunnassa tapahtuneen kehityksen myötä ennalta ehkäisevin toimenpitein. Minun mielestäni tätä aloitetta on katsottava ja tutkittava tässä valossa.

Nykyään on ollut vallalla kovin liberaali suhtautuminen esimerkiksi ihmisten terveyskäyttäytymisen suhteen. On oltu sitä mieltä, että yksilön oikeuksia ei saa rajoittaa esimerkiksi lainsäädännön keinoin. Käsitys kuuluu samaan kategoriaan kuin se, että Saksassa esimerkiksi ei ole nopeusrajoituksia moottoritiellä eikä USA:ssa asekieltoa, vaan siellä voi aseensa ostaa ja sitä voi käyttää kuka tahansa. Jotenkin voisi ymmärtää tämän liberaalin suhtautumisen, jos aiheutettu vahinko tapahtuisi vain itselle, mutta yleensä näissä tahtoo tapahtua niin, että vahinko tapahtuu myös muille. Kun yhteiskunta vastaa kustannuksista, täytyy yhteiskunnalla olla myös oikeus puuttua näihin asioihin, ja ennaltaehkäisy on parasta puuttumista näihin asioihin.

Ed. K a n t a l a i n e n: Arvoisa puhemies! On helppo yhtyä niihin ajatuksiin, mitä edustajat Akaan-Penttilä ja Ihamäki ed. Kuosmanen aloitteesta nostivat esille. Henkilökohtaisesti en ole koskaan ollut kauhean innostunut sellaisesta sääntelystä, jota on hyvin vaikea valvoa, mutta koska oma tausta on vakuutusallalla ja turvallisuusasioissa, niin tätä hanketta voi todella hyvin puoltaa.

On tavattoman paljon esimerkkejä siitä, että valistuksella ja asennekasvatuksella voidaan saada hyviä tuloksia aikaan. Nyt kun käytännössä katselee tilannetta, kyllä meillä esimerkiksi lapset

käyttävät varsin hyvin jo pyöräilykypärää, mutta kun kesällä itse pyöräilin, saattoi todeta, että aikuisväestön puolella oli vähän harvinaisempaa se kypärän käyttö.

Voi todeta, että tämä aloite on todellakin, niin kuin sanottu, hyvin kannatettava ja sitä tulee viedä eteenpäin valiokunnassa tällaisella myötmielisellä ajatuksella.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Minä kuulun niihin myös, jotka ovat sitä mieltä, että tämä on hyvä aloite. Minulla on kaksi tuttua, joista toinen selvisi ja toinen ei selvinnyt pyöräonnettomuudesta. Toisen pelasti tosiaankin kypärä, ja toisella ei ollut kypärää.

Nimenomaan tässä on ennalta ehkäisevä puoli. Minusta vapaudenriiston pohtiminen tällaisen asian yhteydessä on vähän tekaistu ajatus, koska kyllähän meitä nyt monella muullakin tavalla säännellään. Jos ajatellaan esimerkiksi auton turvavyötä tai mopoilijan kypärää, kuinka moni mopoilija voisi tänä päivänä ajatella kulkevasa ilman kypärää? Se turvattomuuden tunne tulisi, totta kai, sen jälkeen, kun se tottumus on jo tähän asiaan tullut.

Mielestäni lasten kauttahan tämä asia menisi kaikkein parhaiten eteenpäin, niin että jos nyt näyttää siltä, ettei tämä asia muuten etene, sen voisi vaikka aloittaa sillä tavalla, että lapsille kypärä olisi pakollinen, ja myöhemmin voisi miettiä, onko aikuisen pää arvottomampi, niin ettei sitä kannata näin edullisella tavalla suojata.

Melkein olisi toivonut, että ed. Kuosmanen olisi pyytänyt meidän muidenkin nimet siihen ja olisi kerätty sata nimeä, niin se olisi varmasti julkisuudessaakin aiheuttanut enemmän keskustelua.

Ed. E. Lahtela: Arvoisa puhemies! Viime kaudellahan tästä tehtiin monta lakialoitetta, ja odotan vähän tietyn tyypistä kehitystä tässä. Toivon mukaan tämä, vaikka ei ole kuin vähän nimiä, johtaisi heti valiokunnassa toimenpiteisiin, mutta pelkään, ettei se johda. Mutta jos tässä tapahtuisi samalla tavalla kuin viime kaudellakin: Monia hyviä asioita puhuttiin, että niitä pitää viedä eteenpäin, ja nyt yllättäin jo hallitus on tuonutkin joitakin. Eilen käytiin läpi joitakin asioita, ja se esille tuonti muokkaa asennetta. Minusta se on tärkeä asia. Se tekee sen, että pikkuhiljaa aletaan tottua, että hyvänen aika, tähän on hyvä asia.

Suomalainenhan on, suomalainen mies ennen kaikkea, kova jätäk. Se juhannuksenakin seisoo

veneessä ja laskee pohjavesiä ja sitten tupsahtaa ja hukkuu. Viime kaudella sentään tehtiin se, että pitää pelastusliivit tai jokin kelluntaväline olla. Se on jo edistystä. Se voi olla vielä teljon alla, ei sen välttämättä tarvitse olla päällä, kunhan veneessä on. Semmoinen edistysaskel päästiin.

Muistan, kuinka — ed. Bremer ei ole paikalla — hän käytti hyvin kovia puheenvuoroja, jotta tässä riistetään kansalaisten vapauksia ja valtio tulee vahtikoiraaksi. Minusta on kuitenkin hyvä, kun suojellaan ihmistä. Se on tärkeää. Meidän lainsäätäjinä pitäisi nähdä semmoiset asiat, jotta vaikka valvonta olisi vaillinaisempi tässä asiassa — jokaiseen puskaan ei voi mennä kytäämään ja sivutielle, ajaako pyörällä kypärä päässä vai ei — se kuitenkin olisi viesti siihen suuntaan, että tämän tyyppinen laki on olemassa.

Suomalainen kunnioittaa kuitenkin lakia noin pääsääntöisesti. Jotkut eivät välttämättä välitä, saavatko rangaistuksen. Mutta suomalainen on aika lainkuuliainen. Siinä mielessä todennäköisesti useampi ainakin ostaisi sen kypärän ja laittaisi sen päähän, kun lähtee julkiselle tielle ajamaan. Se nuppi olisi sitten suojassa ja kalliit aivosolut ehjinä mahdollisesti, kun tulee kotiin pyöräretekeltä.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Ed. Kuosmanen lakialoite on ihan hyvä. Tiedän, että Kuusankosken suunnalla on tässä asiassa aina oltu aktiivisia ja etenkin Kuusankosken aluesairaalan suunnalla. Itsellekin, kun olen ollut siellä työssä kirurgina ja myöhemmin Kymenlaakson keskussairaалassa, tietysti nämä potilastapauksetkin ovat tuttuja.

Ed. Huotarin ajatus siitä, että asiaa voitaisiin lähestyä nuoremmasta, kasvavasta sukupolvesta, voi olla aivan toimiva.

Kaiken kaikkiaan pyöräilyonnettomuuksien ikään kuin vaaramomentit ovat lisääntyneet pyörien muututtua yhä nopeammiksi ja liikenteen ongelmien kasvaessa, mihin ed. Akaan-Penttilä viittasi. Nämä kaikki yhdessä vaikuttavat nimenomaan vakavien pyöräilyonnettomuuksien suuntaan. Aivan selvä on, että pakko-keinoilla ja käskytyksellä nämä asiat eivät mene eteenpäin vaan nimenomaan asennekasvatuksella, mutta viisas lainsäädäntö ja asennemuutosta tukevat päätökset ja ohjaus tietysti ovat toivottavia. Ennen muuta on varmasti myös liikenneministeriön suuntaan viestejä tässä lakialoitteessa, ja todella, niin kuin täällä todettiin ed. Esa Lahtelan toimesta, tämä asia on ollut varsin monesti jo aikaisemmin esillä. On se sen vertainen ja sen

arvoinen, ettei siitä millään tavalla ole haittaa, että se on nyt jälleen esillä.

Omalta puoleltani myös toivotan hyvää menestystä tälle lakialoitteelle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

16) Laki arvonnäverolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 88/1999 vp (Kari Kantalainen / kok)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kantalainen: Arvoisa puhemies! Lakialoitteeni liittyy arvonnäverolakiin ja vakuutustoiminnan kannalta eräaseen tekniseen yksityiskohtaan, joka mielestäni tulisi korjata. Vakuutustoiminta ei nykyisin kuulu arvonnäverovelvollisuuden piiriin. Arvonnäveroa ei suoriteta muun muassa vakuutuspalvelun myynnistä ja välityksestä. Arvonnäverolain 44 §:n 2 momentissa määritellään myös vakuutuspalvelut niin, että vakuutuspalveluna pidetään muun muassa vakuutuskorvauksia koskevia ratkaisuja, päätöspalveluja sekä vakuutuskorvausten suorituspalveluja.

Korvauskäytännössä edellä mainittua säännöstä sovelletaan siten, että vakuutusyhtiöt eivät korvaa arvonnäverovelvollisen yrityksen kärsimää vahinkoa kokonaisuudessaan, vaan ainoastaan arvonnäverottomat kustannukset. Tästä nykytilanteesta aiheutuu vahingon kärsineelle lisähaittaa sekä usein myös ylimääräisiä kustannuksia. Nykykäytännön mukaan arvonnäveron osuus ei jää vahingon kärsineen yrityksen kustannukseksi, koska vahingon kärsinyt saa vähentää veron omassa arvonnäverotuksessaan.

Ongelmana kuitenkin on aikaviive, josta aiheutuu erityisesti pienyrityksille rahoitusvaikeuksia. Esimerkiksi kuljetusyrittäjä, jonka ainoa kuorma-auto on vaurioitunut liikenneonnettomuudessa, joutuu itse rahoittamaan korjaamolaskusta usein jopa 100 000 markkaan kohoavan arvonnäveron osuuden, kunnes hän saa vähennettyä veron omassa arvonnäverotuksessaan.

Aikaviive voi tapauksesta riippuen vaihdella parista kuukaudesta jopa yli vuoteen, jolloin yrittäjä voi joutua rahoittamaan verojen määrän lyhytaikaisella lainalla. Ylimääräiset rahoituskulut jäävät tällöin vahingon kärsineen vahingoksi, jolloin tilannetta mielestäni on pidettävä vahingon kärsineen kannalta yllättävänä ja kohtuuttomana. Erityisen kohtuuton tilanne on sellaisen pienyrittäjän kohdalla, joka on kärsinyt vahingon ilman omaa tuottamistaan. Eli yrittäjä saatetaan joutua toimimaan ikään kuin pankkina aivan tahtomattaan.

Jos vakuutusyhtiö korvaisi arvonnäverovelvollisen kärsimän vahingon kokonaisuudessaan, aikaviiveestä johtuva rahoitustarve ja ylimääräiset rahoituskustannukset siirtyisivät vahingon kärsineeltä vakuutusyhtiöille, joiden resurssit asian hoitamiseen ovat aivan eri luokkaa kuin mainitun kaltaisen pienyrittäjän. Samalla arvonnäverolakia tulisi muuttaa siten, että vahingon kärsineeltä tulee poistaa oikeus vähentää arvonnäveron osuus omassa verotuksessaan, jotta arvonnäverovelvollinen ei perusteetta myöskään hyötyisi tilanteesta.

Arvoisa puhemies! Esitänkin tässä lakialoitteessa, että arvonnäverolakia muutettaisiin siten, että vakuutusyhtiö voi korvata arvonnäverovelvollisen kärsimän vahingon kokonaisuudessaan saaden oikeuden hakea korvaukseen sisältyvän arvonnäveropalautuksen suoraan lääninverovirastolta. Vastaavasti tulee vahingon kärsineeltä poistaa oikeus vähentää arvonnäveron osuus omassa verotuksessaan. Toivon todellakin, että eduskunta ja käsittelevä valiokunta mahdollisimman pikaisesti korjaisivat tämän lähinnä teknisluonteisen, mutta inhimilliseltä kannalta varsin merkittävän epäkohdan.

Ed. Akaan-Penttilä: Arvoisa puhemies! Ed. Kantalainen on ottanut esille tyypillisen teknisen klemman, niin kuin hän sanoi, joita varmasti on vakuutusmaailmassakin aika lailla. Kysymyksessä on korvaus siitä vakuutuksesta, joka on otettu. Tietenkin se pitäisi saada joustavasti ja luontevasti, kokonaisuudessaan ja kerralla, ilman että siitä tulee ylimääräisiä rahoitusvaikeuksia ja aikaviivettä, niin kuin hän hyvin kuvasi. Sen takia kannatan tämän lakialoitteen eteenpäin menemistä.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa herra puhemies! Ed. Kantalainen on tehnyt todella hyvän lakialoitteen. Jos sattuu pienen yrittäjän, esimerkiksi taksiautoilijan, auto liikenneonnettomuu-

teen ja se on monta kuukautta poissa liikenteestä, niin ei ole mitään järkeä siinä, että kun taksiautoilija menee lunastamaan autoaan autokorjaamolta, ensimmäiseksi siitä pitää maksaa useita kymmeniätuhansia arvonlisäveroa, kun ei ole ollut minkäänlaisia tulomahdollisuuksia sinä aikana, kun auto on ollut korjaamolla. Taksiliitto on ottanut muun muassa minuun yhteyttä tässä asiassa. Tämä on todella pohtimisen arvoinen asia, että ongelma saataisiin poistettua.

Toinen ongelma on se, että yrittäjillä, varsinkin maanrakennusyrittäjillä, joilla on paljon erilaisia työkoneita, tätä esitystä pitäisi laajentaa koskemaan myös niiden arvonlisäveron maksun siirtämistä vakuutusyhtiöille. Sitä kautta vakuutusyhtiö voisi periä sen lääninverotoimistolta.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Talon tavat tuntien, ikävä kyllä, varsinkaan nämä yhden nimen aloitteet eivät kovinkaan paljon etene. Mutta jos sovitaan kokoomuslaisten kanssa, jotka ovat paikalla, että hoidetaan asia hallituksen kautta, niin eiköhän se mene eteenpäin, kun tuntuu olevan niin järkevä asia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

17) Laki arvonlisäverolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 90/1999 vp (Jaakko Laakso /vas)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Puhjo: Herra puhemies! Ehdotan, että ed. Laakson lakialoite arvonlisäverolain muuttamisesta jätetään pöydälle eduskunnan tiistaina 14 päivänä syyskuuta pidettävään täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Kun asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, asia on jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Puhjo ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle tämän kuun 14 päivänä pidettävään täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Puhjon ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle tämän kuun 14 päivänä pidettävään täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 21.19.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen